

Grete Dahl

Uførepensjonisters bakgrunn

Innhold

Sammendrag	2
Figurregister	5
Tabellregister	6
1 Innledning	8
1.1 Formål	8
1.2 Omfang, datakilde og metode	8
1.3 De viktigste kjennemerkene	9
2 Utviklingen i uførepensjoneringen.....	12
2.1 Antall uførepensjonister og antall nye personer i ordningen.....	12
2.2 Mulige årsaker til økningen i tallet på nye uførepensjonister	13
3 Trekk ved personer som blir uførepensjonert. Logistisk regresjon	15
3.1 Bakgrunnskjenntegn for nye uførepensjonister og for alle personer som er under risiko for uførepensjon	15
3.2 Sannsynligheten for å bli uførepensjonert. Logistisk regresjon	22
4 Trygdekarrierer og uførepensjon	28
4.1 Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende	28
4.2 Omfanget av ytelser og type ytelser som mottas i årene før uførepensjonering	30
4.3 De mest vanlige trygdekarrierene	33
5 TABELLER	36
Litteratur.....	55
Tidligere utkommet i serien Notater.....	56

Sammendrag

Formål.

Formålet med analysen er å studere hvilke kjennetegn som påvirker uføretilbøyeligheten eller sannsynligheten for å bli uførepensjonert. De personene som er omfattet av analysen er personer som blir uførepensjonert i 2001, og opplysninger for disse personene sammenlignes med tilsvarende data for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001. Det er et mål å studere rekrutteringen til uførepensjonen blant personer som overveiende er etniske nordmenn, og som er så voksne at de har avsluttet sin utdanning og forventes å ha inntekt fra yrkesaktivt arbeid. I analysen kartlegges også uførepensjonistenes bruk av sykepenges, rehabiliteringspenges og attføringspenges før uførepensjonering. Opplysningene er hentet fra FD-Trygd, og analysen er utført på oppdrag fra Arbeids- og sosialdepartementet.

Antall uførepensjonister og antall nye personer i ordningen.

I tiårsperioden 1993-2003 har tallet på uførepensjonister økt med 30 prosent, fra knapt 232 400 personer i 1993 til vel 301 200 personer i 2003. Uførepensjon kan gis til personer mellom 16/18-67 år (16 år før 1998), og i 2003 mottar vel 10 prosent av alle personer i aldersgruppen 18-67 år uførepensjon. Det er flere kvinner enn menn som mottar uførepensjon, og kvinneandelen er på 57 prosent i 2003.

Mulige årsaker til økningen i tallet på nye uførepensjonister

Tilgangen på nye uførepensjonister har variert en del over årene. Etter en forholdsvis lav tilgang på nye uførepensjonister i 1993, øker tilgangen mot slutten av 1990-årene, og avtar igjen noe i de første årene på 2000-tallet. Disse endringene synes å være forklart både av demografiske forhold, forhold på arbeidsmarkedet, endringer i sykefraværet og regelverksendringer og tiltak som er gjennomført blant annet innen rehabiliterings- og attføringsarbeidet.

Bakgrunnskjennetegn for nye uførepensjonister og for alle personer som er under risiko for uførepensjon.

Mønsteret av bakgrunnskjennetegn for nye uførepensjonister i 2001 er til dels svært forskjellig fra tilsvarende mønster for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001. Dette viser en sammenligning av disse to gruppene for personer som er i alderen 35-65 år ved utgangen av 2000. For personene i risikogruppen varierer også uføretilbøyeligheten ganske mye med ulike verdier på bakgrunnskjennetegnene.

Sammenlignet med alle personer i risikogruppen, er både kvinneandelen, andelen eldre personer og andelen personer med lav utdanning høyere blant nye uførepensjonister enn blant alle personer som er under risiko for uførepensjon. Uføretilbøyeligheten er også høyere blant kvinner enn blant menn. Blant personene i risikogruppen blir 17,2 av 1 000 kvinner, og 13,1 av 1 000 menn uførepensjonert i 2001. I den eldste aldersgruppen, 60-65 år, blir 42,3 av 1 000 personer i risikogruppen uførepensjonert i 2001, og i aldersgruppen 35-44 år er tilsvarende andel bare på 5,4 av 1 000 personer. Blant personer i risikogruppen som har grunnskole (eller ingen utdanning) som høyeste fullførte utdanning blir 28,6 av 1 000 personer uførepensjonert i 2001, og denne andelen er nesten fire ganger så høy som tilsvarende andel blant personer med universitets- eller høgskoleutdanning. Det er overveiende de eldste personene som har lavest utdanning, men korrigert for alder, er likevel uføretilbøyeligheten høyere for personer med lav enn med høy utdanning.

Når det gjelder variabelen sivilstand er uføretilbøyeligheten større for personer som er skilte/separerte eller enker/enkemenn enn for ugifte og gifte, jf. likevel resultatene fra den logistiske regresjon, nedenfor.

Analysen bekrefter at det er en nær sammenheng mellom sykefravær og uførepensjonering. For de nye uførepensjonistene i 2001 har 90 prosent mottatt sykepenges fra folketrygden i løpet av perioden fra

1.1.1993 til uførepensjonering, eller senest til 30.11.2001, og i alt 80 prosent av personene har minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år i denne perioden. Blant alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 har 54 prosent mottatt sykepenger i det angitte tidsrommet, men bare 13 prosent av personene har minst ett sykepengetilfelle som har vart utover ½ år.

Arbeidsløshet i årene før uførepensjonering er også ganske vanlig for nye uførepensjonister. I perioden 1993-2000 har 44 prosent av de nye uførepensjonistene hatt en eller annen arbeidssøkerstatus som for eksempel helt ledig, ordinær tiltakdeltaker, yrkeshemmet på tiltak etc. En del av disse som kanskje i utgangspunktet er en marginal gruppe med relativt høyt sykefravær, kan ha gått veien fra arbeidsløshet til sysselsetting, og så videre til sykefravær og senere uførepensjonering. Andre kan ha problemer med i det hele tatt å komme inn igjen på arbeidsmarkedet, og disse har kanskje gått en mer direkte vei fra yrkesrettet attføring til uførepensjon.

En relativt omfattende sykелighet og arbeidsløshet i årene før uførepensjonering, og de virkningene dette har på personenes økonomiske situasjon, fører til at en del av nye uførepensjonistene har behov for sosial støtte utenom folketrygden i disse årene. For de nye uførepensjonistene i 2001 har 16 prosent mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000, mens tilsvarende andel bare er på 7 prosent for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001. Det er likevel en del nye uførepensjonister som mottar sosialhjelp, men som ikke mottar sykepenger i årene før uførepensjonering, og opplysninger for denne gruppen tyder på at dette i flere henseende synes å være en vanskeligstilt gruppe.

For de nye uførepensjonistene og for personene i risikogruppen er det ikke store forskjeller mellom andelen personer som er yrkestilknyttet i 1993, det vil si åtte år før de nye uførepensjonistene starter å motta uførepensjon. Men gjennomsnittlig yrkesinntekt i 1993 er en del lavere for de nye uførepensjonistene enn for alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001. Dette kan bety at det er en større rekruttering til uførepensjon fra lavinntektsyrker enn fra andre yrker. Forskjellen i yrkesinntekt mellom disse to gruppene avspeiler seg også i omtrent tilsvarende forskjeller i samlet inntekt mellom gruppene, og nesten to av tre nye uførepensjonister i 2001 har i 1993 en samlet inntekt som er lavere enn medianen for samlet inntekt for alle personer i risikogruppen. Men lovverket hjemler ikke at personer med lav inntekt lettere skal kunne oppnå en uførepensjon enn personer med høyere inntekter. Det er tvert imot slik at sosiale eller økonomiske problemer ikke gir rett til uførepensjon.

Sannsynligheten for å bli uførepensjonert. Logistisk regresjon.

Variablene kjønn, alder, sivilstand, utdanning, sykefravær, arbeidssøking, sosialhjelp, størrelse på inntekten og yrkestilknytningen har alle en signifikant effekt på sannsynligheten for å bli uførepensjonert. Dette er resultatene fra en logistisk regresjon hvor den simultane virkningen av disse variablene er estimert for personer i alderen 35-65 år som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001.

Parameterestimaten fra den logistiske regresjonen viser også at sannsynligheten for å bli uførepensjonert øker med personenes alder, og at sannsynligheten for å bli uførepensjonert endrer seg i samme retning ved endringer i forklaringsvariablene som vist tidligere i den bivariate analysen. Det eneste unntaket gjelder variabelen sivilstand. Gitt de samme verdiene på de andre forklaringsvariablene, er sannsynligheten for å bli uførepensjonert mindre for skilte/separerte og enker/enkemenn enn for ugifte og gifte, mens den bivariate analysen viser helt motsatt effekt av variabelen sivilstand. Dette resultatet skyldes trolig først og fremst at variabelen alder "tar ut" effekten av variabelen sivilstand på sannsynligheten for å bli uførepensjonert, når vi lar alle variablene virke simultant.

Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende.

Nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, er gjennomgående eldre og de har lavere utdanning enn nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som

yrkesaktive. Andelen menn er også betydelig høyere blant selvstendig næringsdrivende enn blant arbeidstakere. Blant de nye uførepensjonistene som har vært selvstendige næringsdrivende som yrkesaktive, er andelen menn på 72 prosent i 2001, og blant arbeidstakere er andelen menn på 43 prosent.

Omfanget av ytelser og type ytelser som mottas i årene før uførepensjonering.

De nye uførepensjonistene i 2001 mottar mellom fire og fem tilfeller av enten sykepenger, medisinsk rehabilitering eller yrkesrettet attføring i de åtte årene før uførepensjonering. Dette gjelder både for de uførepensjonistene som har vært arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive. I begge disse gruppene utgjør sykepengetilfellene 85 prosent av totalt antall tilfeller, og både arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende har 3-4 ganger så mange tilfeller med medisinsk rehabilitering som med yrkesrettet attføring i årene før uførepensjonering.

De mest vanlige trygdekarrierene

Ett sykepengetilfelle er den mest vanlige trygdekarrieren for nye uførepensjonister i 2001. Dette gjelder både for nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, og i disse to gruppene har henholdsvis 12 prosent og 18 prosent av personene denne trygdekarrieren. Med mest vanlig trygdekarriere mener vi den tilfellekombinasjonen (tilfeller med sykepenger, medisinsk rehabilitering og yrkesrettet attføring) som flest personer har.

Sykepengetilfellene dominerer også i andre forholdsvis vanlige trygdekarrierer, mens tilfeller med medisinsk rehabilitering og yrkesrettet attføring forekommer først i mindre vanlige trygdekarrierer. Tilfelle med medisinsk rehabilitering forekommer først i den syvende mest vanlige trygdekarrieren for nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, og tilfelle med yrkesrettet attføring forekommer først i den nittende mest vanlige trygdekarrieren. For nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, forekommer tilfelle med medisinsk rehabilitering først i fjerde mest vanlige trygdekarriere, og tilfelle med yrkesrettet attføring først i attende mest vanlige trygdekarriere.

Figurregister

	Antall uførepensjonister og antall nye personer i ordningen	Side
Figur 1.	Uførepensjonister pr. utgangen av året. 1993-2003	12
Figur 2.	Nye uførepensjonister. 1993-2003	13
	Bakgrunnskjennetegn for nye uførepensjonister og for alle personer som er under risiko for uførepensjon	
Figur 3.	Sykepenges og varighet på sykepengetilfeller for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og for nye uførepensjonister i 2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Menn og kvinner. Prosent	19
Figur 4.	Sykepenges og varighet på sykepengetilfeller for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og for nye uførepensjonister i 2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Nivå for høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Prosent	20
Figur 5.	Sykepenges og varighet på sykepengetilfeller for nye uførepensjonister i 2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Menn og kvinner og nivå for høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Prosent	20
	Sannsynligheten for å bli uførepensjonert. Logistisk regresjon	
Figur 6.	Sannsynlighet for å bli uførepensjonert i 2001, etter alder. Menn og kvinner i ulike grupper etter verdier på forklaringsvariablene. De variabelverdiene som er nyttet, gir forholdsvis lav sannsynlighet for å bli uførepensjonert, jf. variabelverdiene i boksen under figuren	26
Figur 7.	Sannsynlighet for å bli uførepensjonert i 2001, etter alder. Menn og kvinner i ulike grupper etter verdier på forklaringsvariablene. De variabelverdiene som er nyttet, gir ekstrem høy sannsynlighet for å bli uførepensjonert, jf. variabelverdiene i boksen under figuren	27
	Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende	
Figur 8.	Nye uførepensjonister i 2001 etter kjønn. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Prosent	29
Figur 9.	Nye uførepensjonister i 2001 etter alder pr. 31.12.2000. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive	29
Figur 10.	Nye uførepensjonister i 2001 etter høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Prosent	30
	Omfanget av ytelser og type ytelser som mottas i årene før uførepensjonering	
Figur 11.	Nye uførepensjonister i 2001 etter antall tilfeller ¹ med ytelser fra folketrygden før uførepensjonering. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Prosent	31

Tabellregister

	Side
Antall uførepensjonister og antall nye personer i ordningen	
Tabell 1. Uførepensjonister etter kjønn pr. utgangen av året. 1993-2003. Antall personer og prosentvis endring fra foregående år	36
Tabell 2. Nye uførepensjonister etter kjønn. 1993-2003. Antall personer og prosentvis endring fra foregående år	36
Bakgrunnskjennetegn for nye uførepensjonister og for alle personer som er under risiko for uførepensjon	
Tabell 3. Bakgrunnskjennetegn for personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001, og for nye uførepensjonister i 2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Absolutte tall	37
Tabell 4. Personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001 etter alder pr. 31.12.2000 og nivå for høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Absolutte tall	39
Tabell 5. Personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001 i grupper for kjønn etter mottak av sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001. Antall personer og prosent	40
Tabell 6. Personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001 i grupper for høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000 etter mottak av sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001. Antall personer og prosent ..	41
Tabell 7. Nye uførepensjonister i 2001 i grupper for kjønn og høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000 etter mottak av sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001. Antall personer og prosent	42
Tabell 8. Personer som har mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000 i grupper for kjønn, alder og utdanning. Personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001	43
Tabell 9. Personer som har mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000 etter kombinasjon av sosialhjelp og sykepenger. Personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001	44
Tabell 10. Nye uførepensjonister i 2001 etter kjønn, alder, høyeste fullførte utdanning og yrkesinntekt. Alle nye uførepensjonister i 2001, nye uførepensjonister som mottar sosialhjelp, og nye uførepensjonister som mottar sosialhjelp men ikke sykepenger. Antall og prosent	45
Tabell 11. Gjennomsnittlig inntekt pr. person. Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001. Kroner. 1993	46
Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende	
Tabell 12. Nye uførepensjonister i 2001 etter kjønn, alder, høyeste fullførte utdanning, størrelse på pensjonen og uføregrad. Alder 35-65 år. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Antall personer og prosent	47
Omfanget av ytelser og type ytelser som mottas i årene før uførepensjonering	
Tabell 13. Nye uførepensjonister i 2001 etter antall tilfeller med ytelser fra folketrygden før uførepensjonering. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Antall personer og prosent	48

	Side
Tabell 14. Nye uførepensjonister i 2001 som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, etter kjønn, alder, høyeste fullførte utdanning, størrelse på pensjonen og uføregrad. Grupper for antall tilfeller ¹ med trygdeytelser før uførepensjonering. Antall personer og prosent	49
Tabell 15. Nye uførepensjonister i 2001 som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, etter kjønn, alder, høyeste fullførte utdanning, størrelse på pensjonen og uføregrad. Grupper for antall tilfeller ¹ med trygdeytelser før uførepensjonering. Antall personer og prosent	51
Tabell 16. Tilfeller med trygdeytelser i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001 etter type tilfelle. Grupper for antall tilfeller for nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere, som yrkesaktive. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Antall tilfeller og prosent	53
Tabell 17. Tilfeller med trygdeytelser i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001 etter type tilfelle. Grupper for antall tilfeller for nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Antall tilfeller og prosent	54

Tabeller i teksten, kapittel 3.1: Bakgrunnskjenntegn for nye uførepensjonister og for alle personer som er under risiko for uførepensjon

Tabell 1. Bakgrunnskjenntegn for personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001, og for nye uførepensjonister i 2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000	16
---	----

Tabeller i teksten, kapittel 3.2: Sannsynligheten for å bli uførepensjonert. Logistisk regresjon

Tabell 2. Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Bosatt både pr. 1.1.1993 og pr. 1.1.2001	24
---	----

Tabeller i teksten, kapittel 4.3: De mest vanlige trygdekarrierene

Tabell 3. De 20 mest vanlige trygdekarrierene/tilfellekombinasjonene i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001 for nye uførepensjonister i 2001 som har vært arbeidstakere, som yrkesaktive. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000	34
Tabell 4. De 20 mest vanlige trygdekarrierene/tilfellekombinasjonene i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001 for nye uførepensjonister i 2001 som har vært selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000	35

1 Innledning

1.1 Formål

Formålet med analysen er å studere hvilke kjennetegn som påvirker uføretilbøyeligheten eller sannsynligheten for å bli uførepensjonert. De personene som er omfattet av analysen er personer som blir uførepensjonert i 2001, og opplysninger for disse personene sammenlignes med tilsvarende data for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001.

Det er et mål å studere rekrutteringen til uførepensjonen blant personer som overveiende er etniske nordmenn, og som er så voksne at de har avsluttet sin utdanning og forventes å ha inntekt fra yrkesaktivt arbeid. Analysepopulasjonen består derfor av personer som er bosatt pr. 1.1.2001, og som har vært bosatt i landet i en del år før de blir uførepensjonert. På grunn av tilgjengeligheten på opplysninger for de kjennetegnene som inngår i analysen, er dette tidsintervallet bakover i tid før uførepensjonering, satt til åtte år, det vil si til 1.1.1993. Aldersavgrensingen i populasjonen er satt til 35-65 år pr. utgangen av 2000. For denne populasjonen er det nyttet flere ulike kjennetegn som antas å påvirke uføretilbøyeligheten. Kjennetegnene er registrert enten i alle åtte årene før uførepensjonering eller umiddelbart før uførepensjonering.

For mange personer innvilges uførepensjon etter en tid med betydelige helseproblemer, og denne prosessen er avspeilet i personenes bruk av sykepenges, rehabiliteringspenges og attføringspenges. I analysen blir omfanget av disse ytelsene kartlagt. Det blir videre gjort rede for hvilke type ytelser som mottas før uførepensjonering, og hvilke trygdekarrierer som synes mest vanlige.

Analysen er utført på oppdrag fra Arbeids- og sosialdepartementet.

1.2 Omfang, datakilde og metode

Omfang

Kapittel 2:

I framstillingene i dette kapitlet inngår alle uførepensjonister og alle nye uførepensjonister. Nye uførepensjonister er personer som blir uførepensjonert hvert år.

Kapittel 3:

Analysen i dette kapitlet omfatter personer som er bosatt både pr. 1.1.2001 og pr. 1.1.1993, og som er i alderen 35-65 år pr. 31.12.2000. Personer som er døde, utvandret eller innvandret i løpet av perioden 1993-2000 inngår således ikke i analysen, med unntak for de personene som først er utvandret og så innvandret i perioden. Hensikten med å velge en så avgrenset og spesifikk analysepopulasjon er å kunne nytte opplysninger for de samme, bosatte personene i alle årene fra 1993 til 2001. Ved å sette en nedre aldersavgrensning til 35 år i 2001 (27 år i 1993), vil også de fleste yngre personene som inngår i analysepopulasjonen være ferdig med sin utdanning, og enten være klare for eller i gang med yrkesaktivt arbeid i 1993. Det er ganske få personer som blir uførepensjonert når de er yngre enn 35 år. I 2001 utgjorde denne gruppen bare 9 prosent av det totale antallet nye uførepensjonister (Rikstrygdeverket 2002). Personene i analysepopulasjonen er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001, siden de ikke mottar uførepensjon ved utgangen av 2000, og heller ikke tidligere har mottatt uførepensjon. Blant disse personene som er under risiko for uførepensjon, blir noen uførepensjonert i løpet av 2001, og disse personene er omtalt som nye uførepensjonister i 2001.

Kapittel 4:

I denne delen av analysen inngår de nye uførepensjonistene i 2001. Det er spesielt fokusert på de nye uførepensjonistene som i sin yrkesaktive tid før uførepensjonering var arbeidstakere eller selvstendig næringsdrivende.

Datakilde og analyseenhet

Dataene er hentet fra FD-Trygd (Forløpsdatabasen-Trygd). Person er analyseenhet.

Metode

For å presentere analyseresultatene er det nyttet verbale framstillinger, figurer og frekvenstabeller. Det er også anvendt logistisk regresjon.

1.3 De viktigste kjennemerkene

Alder: Personens alder er registrert ved utgangen av 2000.

Sivilstand: Personens sivilstand er registrert pr. 1.1.2001.

Utdanning: Høyeste fullførte utdanning er registrert pr. 1. oktober 2000. Det er skilt mellom tre utdanningsnivåer; grunnskole, videregående skole og universitet eller høyskole. Til universitet eller høyskole er her også regnet "påbygging til videregående utdanning".

Uførepensjon: Uførepensjon kan gis til personer som har fått sin inntektsevne/arbeidsevne varig nedsatt med minst 50 prosent på grunn av sykdom, skade eller lyte. Det er en forutsetning at medisinsk behandling er gjennomgått og at hensiktsmessig attføringstiltak er forsøkt, gjennomført eller vurdert. Sosiale eller økonomiske problemer gir ikke rett til uførepensjon. De viktigste komponentene som uførepensjonen består av er grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller særtillegg. Pensjonen fastsettes på grunnlag av tidligere pensjongivende inntekt og graden av nedsatt inntektsevne/arbeidsevne (uføregrad). Ved beregning av tilleggspensjonen blir det tatt hensyn til antatt framtidige pensjenspoeng for tiden fra uførhet og fram til personen fyller 66 år. Uførepensjon gis til personer mellom 16/18-67 år (til og med den måneden personen fyller 67 år). Nedre aldersgrense for uførepensjon er hevet fra 16 til 18 år i 1998. Foreløpig uførestønad er ikke regnet som uførepensjon.

Minstepensjon: Pensjon hvor særtillegg inngår, det vil si at særtillegget er større enn null.

Sykepenges: Som sykepenges er regnet tilfeller hvor en person mottar sykepengestønad for å sikre tapt inntekt ved egen sykdom. Det er bare regnet med sykepenges som dekkes av folketrygden. Retten til sykepenges er betinget av at den trygdede er helt arbeidsufør og at funksjonsnedsettelsen klart skyldes sykdom. Arbeidsuførhet som skyldes sosiale og økonomiske problemer gir ikke rett til sykepenges. Arbeidstakere har rett til 100 prosent lønnskompensasjon, begrenset oppad til 6 G. Ved fastsettelse av inntektsgrunnlaget legges som hovedregel til grunn den gjennomsnittlige arbeidsinntekt i de siste fire ukene før arbeidsuførhet inntrådte. Det ytes ikke sykepenges dersom inntekten pr. år er mindre enn ½ G. Arbeidsgiverperioden er utvidet fra to uker til 16 kalenderdager i 1998. Selvstendige næringsdrivende har som hovedregel rett til sykepenges fra 15. dag (17. dag fra 2002) tilsvarende 65 prosent av inntekten, og antatt årsinntekt legges til grunn for beregning av sykepenges. Stønadstiden for sykepenges fra folketrygden er som hovedregel inntil 50 uker (ett år inklusive arbeidsgiverperioden).

I analysen inngår sykepengetilfeller til arbeidstakere og selvstendige næringsdrivende som er startet 1. januar 1993 eller senere, og avsluttet senest 30. november 2001. Noen få personer har i dette tidsrommet mottatt sykepenges både som arbeidstaker og selvstendige næringsdrivende, og disse sykepengetilfellene er ikke inkludert i framstillingen i kapittel 4. Sykepenges i forbindelse med barns sykdom og sykepenges til arbeidsledige eller til personer som er midlertidig ute av arbeid inngår heller ikke i analysen. Det samme gjelder sykepenges til statsansatte. Sykepenges til statsansatte blir i størstedelen av analyseperioden refundert ved summariske oppgjør mellom Finansdepartementet og Rikstrygdeverket. Fra 1. januar 2000 er statsansatte innlemmet i den ordinære sykepengeordningen,

men fram til 30.11.2001 som er siste dato for anvendelse av sykepengedata i denne analysen, er registeropplysningene fortsatt noe mangelfulle for denne gruppen.

Medisinsk rehabilitering: Som medisinsk rehabilitering er regnet tilfeller hvor en person mottar rehabiliteringspenger som skal sikre inntekt ved svikt i arbeids- og inntektsevnen. Rehabiliteringspenger ytes etter utløpet av sykepengeperioden på ett år eller når personen har vært syk og arbeidsufør uavbrutt i 52 uker. Det er et vilkår for rett til rehabiliteringspenger at arbeidsevnen er nedsatt med minst halvparten på grunn av sykdom, skade eller lyte, og at personen får aktiv behandling med utsikt til bedring av arbeidsevnen. Rehabiliteringspenger ytes som hovedregel i inntil ett år, men i unntakstilfeller kan ytelsen gis for et lengre tidsrom. Rehabiliteringspenger gis til personer mellom 16/18-67 år. Nedre aldersgrense for rehabiliteringspenger er hevet fra 16 til 18 år i 1998. Før 2002 beregnes rehabiliteringspenger på samme måte som uførepensjon, men uten sært tillegg. I 2002 er det innført nye beregningsregler for denne ytelsen.

Som medisinsk rehabilitering i denne analysen er regnet tilfeller som er startet 1. januar 1993 eller senere, og avsluttet senest 30. november 2001. Tilfeller med utbetalte rehabiliteringspenger i påvente av attføring er ikke inkludert i medisinsk rehabilitering.

Yrkesrettet attføring: Som yrkesrettet attføring er regnet tilfeller hvor en person som er under yrkesrettet attføring mottar attføringspenger som stønad til livsopphold. Det er et vilkår for rett til attføringspenger at personen på grunn av sykdom, skade eller lyte har tappt minst halvparten av sin evne til å utføre inntektsgivende arbeid eller i vesentlig grad fått innskrenket mulighetene til å velge yrke eller arbeidsplass. De mest vanlige attføringstiltakene for personer som mottar attføringspenger er ordinær skolegang og arbeidstrening i ordinært arbeidsliv eller i arbeidsmarkedsbedrifter. Attføringspenger gis til personer mellom 19 og 67 år, og før 2002 beregnes ytelsen etter regler som for uførepensjon, men uten sært tillegg. I 2002 er det innført nye beregningsregler for attføringspenger.

Som yrkesrettet attføring i denne analysen er regnet tilfeller som er startet 1. januar 1993 eller senere, og avsluttet senest 30. november 2001. Tilfeller med utbetalte attføringspenger i ventetid før attføringstiltak kommer i gang eller i ventetid mellom ulike tiltak er ikke inkludert i yrkesrettet attføring. Det samme gjelder tilfeller med attføringspenger i ventetid etter at attføringen er avsluttet, men før vedkommende eventuelt er kommet i arbeid.

Arbeidssøker: Person som i perioden 1993-2000 er registrert en eller flere ganger med en arbeidssøkerstatus, som for eksempel helt ledig, delvis sysselsatt, ordinær tiltaksdeltaker, arbeidssøker i jobb, skole etc. og yrkeshemmet på tiltak.

Sosialhjelp: En person er regnet å motta sosialhjelp dersom personen har mottatt slik støtte en eller flere ganger i løpet av perioden 1993-2000.

Yrkestilknytning: En person er regnet å være yrkestilknyttet et bestemt år dersom personens yrkesinntekt i dette året er større enn minstepensjonen for alders- og uførepensjonist.

Median (for inntekt): Det inntektsbeløpet som er slik at halvparten av personene har en inntekt som er lik eller lavere enn dette beløpet, og halvparten har en inntekt som er høyere enn dette beløpet.

Yrkesinntekt: Lønnsinntekt + netto næringsinntekt.

Lønnsinntekt: Lønn, honorarer, skattepliktige sykepenger, diverse naturalytelser etc.

Netto næringsinntekt: Næringsinntekt fra jordbruk, skogbruk, fiske og annen næring, samt sykepenger til selvstendig næringsdrivende - årets underskudd i næring.

Kapitalinntekter: Brutto renteinntekter + aksjeutbytte + realisasjonsgevinster - realisasjonstap + andre kapitalinntekter.

Overføringer: Ytelser fra folketrygden + tjenstepensjon + dagpenger under arbeidsledighet + bidrag, livrenter m.m. + barnetrygd + bostøtte + studiestipend + forsørgerfradrag + sosialhjelp + diverse skattefrie utbetalinger.

Samlet inntekt: Yrkesinntekt + kapitalinntekt + overføringer.

Inntekt etter skatt og renteutgift: Inntekt etter skatt + likningsmessig inntekt av egen bolig, fritidseiendom m.m. - gjeldsrenter og andel av boligselskapsutgifter.

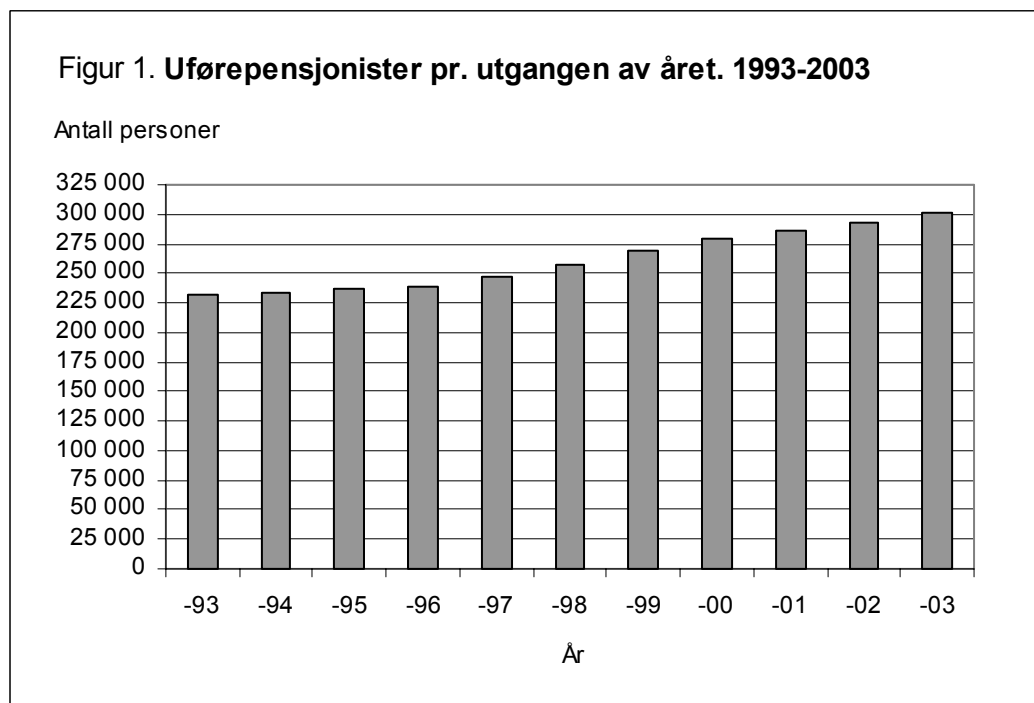
Standardtegn i tabeller	Symbol:
Tall kan ikke forekomme	.
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Mindre enn 0.5 av den brukte enhet	0
Null	-

2 Utviklingen i uførepensjoneringen

2.1 Antall uførepensjonister og antall nye personer i ordningen

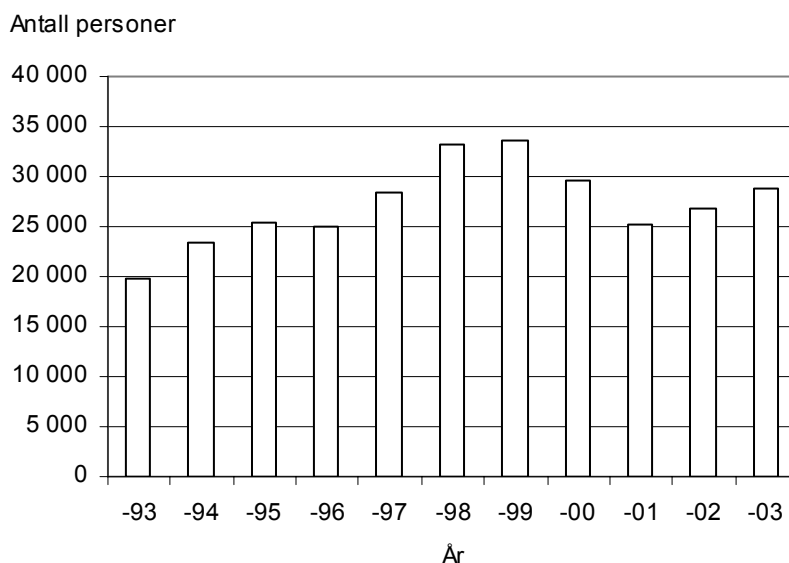
I tiårsperioden 1993-2003 har antall uførepensjonister økt med 30 prosent, fra knapt 232 400 personer i 1993 til vel 301 200 personer i 2003 (figur 1 og tabell 1, kapittel 5). Uførepensjon gis til personer i alderen 18-67 år, det vil si til den måneden personen fyller 67 år. Før 1998 er nedre aldersgrense på 16 år. Vel 10 prosent av alle personer i alderen 18-67 år mottar uførepensjon i 2003.

Tallet på menn med uførepensjon er økt med 25 prosent fra 1993 til 2003, og for kvinner er økningen på 33 prosent. I alle årene er det flere kvinner enn menn som mottar uførepensjon, og kvinneandelen er på 56 prosent i 1993, og på 57 prosent i 2003.

Til tross for denne generelle trenden som viser en økning i tallet på uførepensjonister fra 1993 til 2003, har det i hvert av årene vært relativt store endringer i tallet på nye uførepensjonister, det vil si i antall personer som blir uførepensjonert hvert år. Tilgangen på uførepensjonister er lav i 1993. Knappt 20 000 nye uførepensjonister kommer inn i ordningen dette året, og sammenlignet med året før, er det en nedgang i tallet på uførepensjonister, totalt, fra 1992 til 1993. Etter 1993 har årlig mellom 23 500 - 33 500 personer kommet inn i uførepensjonsordningen, og tallet på nye uførepensjonister er spesielt høyt i 1998 og 1999. I de første årene på 2000-tallet har økningen i tallet på nye uførepensjonister igjen vært en del lavere. I 2001 er knapt 25 300 personer blitt uførepensjonert, og i 2003 er tallet på nye uførepensjonister vel 28 800 (figur 2, og tabell 2, kapittel 5).

Figur 2. Nye uførepensjonister. 1993-2003

2.2 Mulige årsaker til økningen i tallet på nye uførepensjonister

Trolig er det flere faktorer som både hver for seg og sammen bidrar til at stadig flere personer blir uførepensjonert.

Endringer i demografiske forhold bidrar til å forklare en del av økningen i tallet på nye uførepensjonister. Sannsynligheten for å bli ufør øker med alderen. Ved utgangen av 2003 mottar for eksempel henholdsvis 4,3 prosent og 9,9 prosent av personene i aldersgruppene 35-39 år og 45-49 år uførepensjon, mens de tilsvarende andelene er på henholdsvis 22,5 prosent, 35,2 prosent og 43,3 prosent for personer i aldersgruppene 55-59 år, 60-64 år og 65-67 år (Rikstrygdeverket 2004). I tiårsperioden 1993-2003 har tallet på bosatte personer i de eldste aldersgruppene økt betraktelig. Fra desember 1993 til desember 2003 er det en økning på 190 000 personer i alderen 50-69 år (Statistisk sentralbyrå 1995 og 2004), og dette sammen med den høyere uføretilbøyeligheten i de eldre aldersgruppene har bidratt til en økning i tallet på nye uførepensjonister i perioden.

Det ser ut til å være en nær sammenheng mellom størrelsen på sykefraværet og utviklingen i uførepensjoneringen. Et generelt høyt sykefravær fører ofte til at tallet på nye uførepensjonister øker, og omvendt. Størrelsen på sykefraværet synes også å variere med endringer i sysselsetting og arbeidsledighet. En mulig årsak til utviklingen i uførepensjoneringen kan derfor relateres til forholdene på arbeidsmarkedet. I noen år fram til 1994 er det en nedgangskonjunktur i norsk økonomi. I disse årene avtar sysselsettingen, arbeidsledigheten øker, sykefraværet går ned, og antall nye uførepensjonister er forholdsvis lavt hvert år. Rundt 1994 går økonomien over i en oppgangskonjunktur. I disse årene øker sysselsettingen, arbeidsledigheten går ned, sykefraværet øker, og det blir flere nye uførepensjonister. Det er framsatt mange teorier for å forklare sammenhengen mellom sysselsetting, arbeidsledighet og sykefravær. En hypotese går ut på at marginale grupper med relativt høyt sykefravær, er skjøvet ut av arbeidslivet under nedgangskonjunkturen. Når økonomien går bedre, kommer disse personene igjen lettere inn på arbeidsmarkedet og de bidrar til å heve det

gjennomsnittlige sykefraværet (NOU 2000:27). Men i årene etter 1994 har sykefraværet økt også for etablerte sysselsatte, og sammen gir disse effektene en økning i tallet på nye uførepensjonister.

Til tross for sammenhengen som synes å eksistere mellom sykefravær og uførepensjonering, vil de fleste personene som har et sykefravær, aldri bli uførepensjonert. For personer som er syke over lengre tid, er imidlertid sykepengerettighetene brukt opp etter ett år, og personene kan da gå over i medisinsk rehabilitering eller eventuelt yrkesrettet attføring, for på den måten å bli forsøkt rehabilitert eller attført tilbake til arbeidslivet. Endringer i regelverket for sykepenger og uførepensjon, så vel som for medisinsk rehabilitering og yrkesrettet attføring, kan derfor påvirke utviklingen på uførepensjonsområdet. I tillegg blir det fra tid til annen gjennomført ulike tiltak enten av partene i arbeidslivet eller av trygdeetaten med sikte på å redusere sykefraværet og tilgangen til uførepensjon. Noen av de viktigste regelverksendringene og tiltakene siden 1993 er nevnt i det følgende.

Fra 1993 skal det etter 12 ukers sykmelding vurderes særskilt om de medisinske vilkårene for rett til sykmelding er oppfylt, og om det er mulig å sette i gang tiltak som gjør at den sykmeldte raskere kan komme i arbeid. I 1993 er også innført aktiv sykmelding eller bedriftsintern attføring, og denne ordningen tar sikte på å legge forholdene til rette for å forhindre langvarige sykefravær, utstøting fra arbeidslivet og overgang til mer varige trygdeordninger, som for eksempel uførepensjon. Uførepensjonsordningen er ikke blitt mer sjenerøs i de årene analysen dekker. Det er snarere innført en del regelendringer som tar sikte på å redusere tallet på uførepensjonister, eller legge forholdene til rette slik at uførepensjonister lettere kan delta yrkesaktivt. I 1995 er det blant annet innført lovendringer som klargjør de medisinske vilkårene for uførepensjon. Ordningen med hvilende pensjonsrett, "frysordningen", er utvidet fra ett til tre år i 1997, og denne ordningen innebærer muligheten til å få tilbake uførepensjon dersom arbeidsforsøk ikke lykkes.

På 1990-tallet inngikk partene i arbeidslivet flere samarbeidsavtaler med sikte på å gjennomføre tiltak for å redusere sykefraværet og tilgangen til uførepensjon. I 2001 er dette samarbeidet blitt ytterligere forpliktende gjennom IA-avtalen (Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv) som er inngått mellom myndighetene og partene i arbeidslivet. På 2000-tallet er også arbeidet med rehabilitering og attføring intensivert. Attføringskravet i uførepensjonsordningen er innskjerpet for søkere under 35 år eller for søkere under 45 år med muskel- og skjelettlidelser eller lettere psykiske lidelser, og det er grunn til å tro at dette er hovedårsaken til nedgangen i tallet på nye uførepensjonister i 2000 og 2001 (figur 2). Ordningen med tidsbegrenset uførestønad er innført i 2004, og kan gis for en periode på ett til fire år. Denne stønaden gis i stedet for uførepensjon dersom det etter en helhetsvurdering er sannsynlig at søkerens inntektsevne kan bedres etter en tid. I det hele tatt synes det å bli satset mer på 2000-tallet enn på 1990-tallet for å redusere sykefraværet, øke rehabiliteringen og attføringen, og redusere tilgangen til uførepensjon. Det vil derfor bli interessant å følge utviklingen i offisiell statistikk på disse områdene i årene som kommer.

3 Trekk ved personer som blir uførepensjonert. Logistisk regresjon

Den sterke tilgangen til uførepensjonsordningen på midten og slutten av midten av 1990-tallet har skapt en del bekymring hos sosialpolitiske myndigheter. Økningen i tallet på uførepensjonister har ført til store utgiftsøkninger på de offentlige budsjettene, og det har i lengre tid vært uttrykt som ønskelig både ut fra samfunnsøkonomiske og individuelle hensyn å redusere tilgangen til uførepensjon. Som nevnt tidligere, (kapittel 2.2), har det i denne perioden også blitt satt i verk en rekke tiltak for å redusere tilgangen til uførepensjon. Tiltakene er enda mer omfattende på 2000-tallet, og, så langt, kan det se ut til at tiltakene er begynt å virke, om enn i beskjeden grad, jf. utviklingen i tallet på nye uførepensjonister etter 1999 (figur 2, kapittel 2.1).

I dette kapitlet ser vi på bakgrunnskjennetegn for personer som blir uførepensjonert, og sammenholder disse opplysningene med tilsvarende data for alle personer som er under risiko for uførepensjon. Resultatene gir ny og nyttig informasjon om personer som blir uførepensjonert, og vi håper at informasjonen kan være et bidrag til det underlagsmateriale som synes nødvendig for å vurdere ytterligere tiltak med sikte på å redusere tilgangen til uførepensjon.

3.1 Bakgrunnskjennetegn for nye uførepensjonister og for alle personer som er under risiko for uførepensjon

Analysepopulasjonen omfatter i hovedsak personer som har vært bosatt i hele perioden 1993-2001, og som er i alderen 35-65 år pr. 31.12.2000 (kapittel 1.2). Disse personene har ikke tidligere mottatt uførepensjon, og de er alle under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001. Noen av personene under risiko for uførepensjon blir uførepensjonert i 2001, og disse personene er omtalt som nye uførepensjonister i 2001.

Det er viktig å ha denne populasjonsavgrensningen i minne når analyseresultatene anvendes, både at det er de samme personene som det er opplysninger for over tid, og at de yngste personene ikke er inkludert. Som vist tidligere (kapittel 2.2), er det forholdsvis få nye uførepensjonister i 2001, og dette skyldes hovedsakelig at attføringskravet i uførepensjonsordningen er innskjerpet først og fremst for søkere under 35 år. De personene som er under 35 år og som blir uførepensjonert i 2001, tilhører sålede en gruppe personer som svært vanskelig kan attføres til yrkesaktivt arbeid. Disse personene kan derfor ha til dels andre bakgrunnskjennetegn enn de personene som i hvert fall tidligere er blitt uførepensjonert i samme aldersgruppe, men på grunn av den aldersavgrensningen som er valgt i denne analysen vil dette ikke påvirke analyseresultatene.

Uføretilbøyeligheten høyest blant kvinnene og de eldste

I alt 15 av 1 000 personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001, blir uførepensjonert i løpet av 2001 (tabell 1). Andelen personer som blir uførepensjonert er høyere blant kvinner enn blant menn, henholdsvis 17,2 og 13,1 av 1 000 personer, og kvinneandelen blant de nye uførepensjonistene er på 55 prosent, mens kvinnene utgjør bare 48 prosent av alle personer som er under risiko for uførepensjon. De absolutte tallene er gitt i tabell 3, kapittel 5.

Rikstrygdeverket publiserer den årlige trygdestatistikken. Dette er en omfattende statistikk som også inneholder opplysninger om nye uførepensjonister. Denne statistikken viser at 9,8 av 1 000 personer som ikke tidligere mottar uførepensjon, blir uførepensjonert i 2001, og de tilsvarende andelene er på 10,9 blant kvinner og 8,7 blant menn (Rikstrygdeverket 2002). Disse dataene er imidlertid ikke direkte sammenlignbare med opplysningene i denne analysen, siden nye uførepensjonister som er yngre enn

35 år inngår i Rikstrygdeverkets statistikk. Som vi skal se senere, er imidlertid uføretilbøyeligheten klart lavest i de yngste aldersgruppene, og dette er viktigste forklaring til avviket mellom

Tabell 1. Bakgrunnskjennetegn for personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001, og for nye uførepensjonister i 2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000

	Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001	Nye uføre- pensjonister i 2001	Nye uførepensjonister i 2001 pr. 1 000 personer under risiko for uføre- pensjon pr. 1.1.2001
Tallet på personer, i alt	1 450 167	21 814	15,0
Tallet på personer, i alt. Prosent	100	100	.
Kjønn. Prosent			
Menn	52	45	13,1
Kvinner	48	55	17,2
Alder pr. 31.12. 2000. Prosent			
35-44 år	41	15	5,4
45-54 år	36	32	13,3
55-59 år	13	26	29,5
60-65 år	10	27	42,3
Av disse:			
60-61 år	4	12	48,9
62 år	2	5	44,7
63 år	2	4	37,0
64 år	1	4	38,3
65 år	1	2	30,4
Sivilstand pr. 1.1.2001. Prosent			
Ugift	16	12	11,1
Gift¹	67	63	14,4
Skilt/separert²	15	21	20,5
Enke/enkemann	2	4	26,1
Høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Prosent			
Grunnskole eller ingen utdanning³	16	30	28,6
Videregående skole	53	54	15,1
Universitet eller høyskole	31	16	7,8

Tabell 1. Forts.

	Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001	Nye uføre- pensjonister i 2001	Nye uførepensjonister i 2001 pr. 1 000 personer under risiko for uføre- pensjon pr. 1.1.2001
Sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001. Prosent			
Ikke mottatt sykepenger	46	10	3,2
Mottatt sykepenger, men ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	41	10	3,7
Mottatt sykepenger, og minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	13	80	91,9
Arbeidssøker i perioden 1993-2000. Prosent			
Har ikke vært arbeidssøker	70	56	12,0
Har vært arbeidssøker en eller flere ganger	30	44	22,0
Sosialhjelp i perioden 1993-2000. Prosent			
Har ikke mottatt sosialhjelp	93	84	13,6
Har mottatt sosialhjelp en eller flere ganger	7	16	33,6
Yrkestilknytning i 1993. Prosent			
Ikke yrkestilknyttet	15	19	19,3
Yrkestilknyttet	85	81	14,3
Median for samlet inntekt⁴ i 1993 for personer i alderen 35-65 år under risiko for uførepensjon 1.1.2001. Prosent			
Andel med samlet inntekt lik eller lavere enn median	50	63	18,9
Andel med samlet inntekt større enn median	50	37	11,2

¹ Inkl. registrert partner.² Inkl. skilt/separert partner.³ Inkl. uoppgitt.⁴ I alt 2 322 personer av alle personer under risiko for uførepensjon har uoppgitt på samlet inntekt i 1993. Dette skyldes en litt forskjellig populasjonsavgrensning sammenlignet med den som er nyttet i SSBs inntektsstatistikk. Ved fastlegging av medianen er personene som har uoppgitt på samlet inntekt holdt utenfor. Blant de nye uførepensjonistene i 2001 har 24 personer uoppgitt på samlet inntekt.

Rikstrygdeverkets statistikk og de resultatene som gis her. I publikasjonen fra Rikstrygdeverket som det er referert til ovenfor, framgår det også at det er en relativt høyere andel nye uførepensjonister blant kvinner enn blant menn i alle årene på midten og slutten av 1990-tallet, og dette er i en periode da tilgangen til uførepensjon er stor. Det synes vanskelig å forklare hvorfor kvinner blir uførepensjonert oftere enn menn. Men på midten og slutten av 1990-tallet er det kommet flere kvinner inn i yrkesaktivt arbeid (Statistisk sentralbyrå 2001), og dette kan kanskje bidra litt til å forklare at kvinner blir uførepensjonert forholdsvis ofte i disse årene. I tillegg arbeider relativt mange kvinner i yrker som er sterkt fysisk belastende, for eksempel i service- og omsorgsykker etc., og sannsynligheten for at det skal oppstå sykdom og uførhet innen slike yrkesgrupper er trolig ganske stor.

Det synes svært rimelig at uføretilbøyeligheten er størst i de eldste aldersgruppene. Godt over halvparten av de nye uførepensjonistene i 2001 er i alderen 55-65 år, mens bare en fjerdedel av alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 er i denne aldersgruppen. Spesielt i den eldste aldersgruppen, 60-65 år, er uføretilbøyeligheten høy. I denne gruppen blir i alt 42,3 av 1 000 personer uførepensjonert i 2001, og tilsvarende andel er bare på 5,4 av 1 000 personer i aldersgruppen 35-44 år. Blant de over 61 år er det likevel en stor nedgang i uføretilbøyeligheten med økende alder. Dette skyldes for en stor del at forholdsvis mange av disse eldre personene har mulighet til å benytte seg av forskjellige typer førtidspensjonsordninger. I 2001 mottar for eksempel vel 32 500 personer avtalefestet pensjon (Rikstrygdeverket 2002). Uføretilbøyeligheten er også høyere blant skilte/separerte og enker/enkemenn enn blant ugifte og gifte.

Utdanningsnivået betyr mye

Uføretilbøyeligheten varierer sterkt med personenes høyeste fullførte utdanning. Personer som blir uførepensjonert har i gjennomsnitt lavere fullført utdanning enn personer i risikogruppen. Om lag en av seks av de personene som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 har grunnskole eller ingen utdanning som høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. I alt 28,6 av 1 000 personer i denne gruppen blir uførepensjonert i 2001, og knapt en av tre av de nye uførepensjonistene i 2001 har grunnskole eller ingen fullført utdanning. I risikogruppen har om lag en av tre personer utdanning på universitets- eller høghskolenivå. Blant disse blir bare 7,8 av 1 000 personer uførepensjonert i 2001, og knapt en av seks av de nye uførepensjonistene har universitet eller høghskole som høyeste fullførte utdanning. Disse resultatene er først og fremst forklart ved den sterke negative sammenhengen mellom alder og utdanning. Det er de eldste som har lavest utdanning, og det er derfor høy uføretilbøyelighet blant personer med lav utdanning. Men i alle aldersgrupper er likevel uføretilbøyeligheten lavest blant personer med universitets- eller høghskoleutdanning (tabell 4, kapittel 5). Dette kan ha sammenheng med at personer med høy utdanning har et type arbeid som i mange tilfeller kan utføres selv om personen er noe ufør, mens slike arbeidsoppgaver ikke forekommer så ofte blant personer med lavere utdanning.

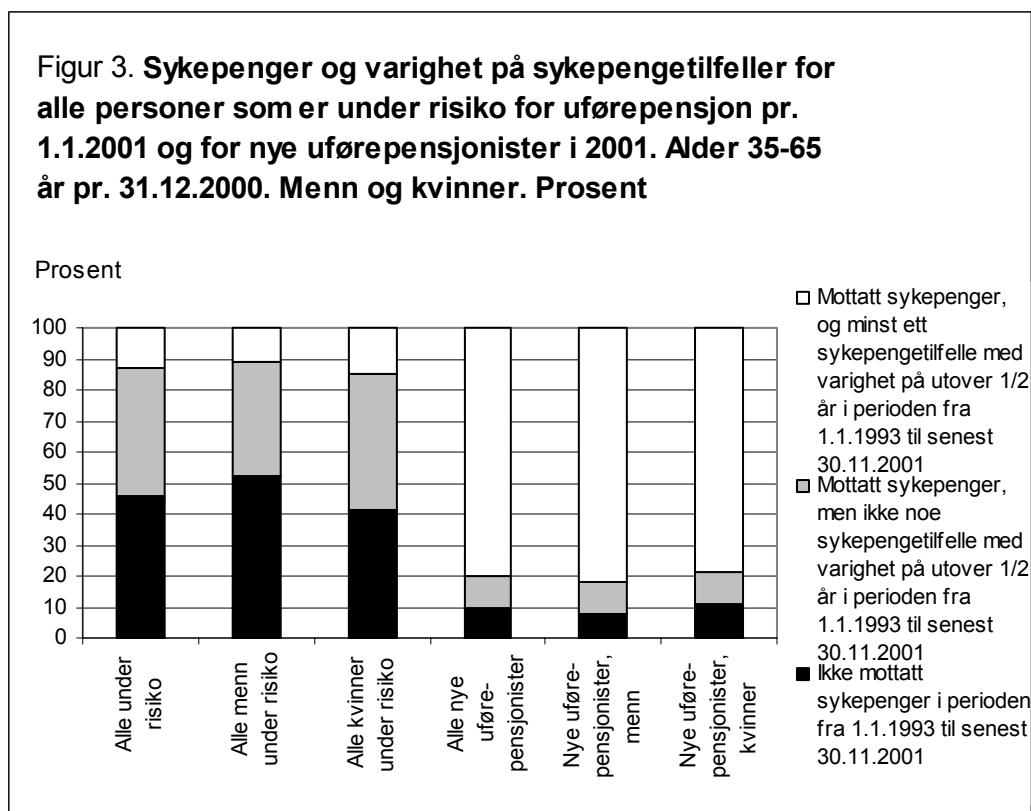
Lengden på sykefraværet er svært avgjørende

I kapittel 2 er det vist til at det er en sammenheng mellom størrelsen på sykefraværet og utviklingen av uførepensjoneringen. Dette blir også sterkt bekreftet i denne analysen. Av de nye uførepensjonistene i 2001 har 90 prosent mottatt sykepenges fra folketrygden enten som arbeidstakere eller som selvstendig næringsdrivende. Personene er regnet å ha mottatt sykepenges dersom de har minst ett sykepengetilfelle som er startet 1. januar 1993 eller senere, og avsluttet før uførepensjonering, eller senest 30.11.2001. Det er imidlertid grunn til å tro at andelen nye uførepensjonister som tidligere har mottatt sykepenges, i virkeligheten er noe høyere enn 90 prosent, siden enkelte sykepengegrupper ikke er inkludert i analysen. Dette gjelder blant annet sykepenges til statsansatte og til personer som er midlertidig ute av arbeid (kapittel 1). På den annen side er det også mulig å bli tilstått uførepensjon uten tidligere å ha mottatt sykepenges.

Langvarige sykepengetilfeller er karakteristisk for personer som blir uførepensjonert. I alt 80 prosent av de nye uførepensjonistene i 2001 har minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år i

tidsrommet fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001, og 91,9 av 1 000 personer under risiko for uførepensjon i gruppen med minst ett så langt sykepengetilfelle, blir uførepensjonert i 2001 (tabell 1). Blant alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 har 54 prosent mottatt sykepenger i det angitte tidsrommet, og bare 13 prosent av personene har minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år.

Blant personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 er andelen personer med minst ett sykepengetilfelle som har vart utover ½ år, høyere blant kvinner enn blant menn, henholdsvis 15 prosent og 11 prosent (figur 3 og tabell 5, kapittel 5), og lavere blant personer med universitets- eller høyskoleutdanning enn blant personer med lavere utdanning. Blant personer med universitets- eller høyskoleutdanning har 10 prosent av personene minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år, og blant personer med for eksempel grunnskole eller ingen utdanning er tilsvarende andel på 18 prosent (figur 4 og tabell 6, kapittel 5). Blant de nye uførepensjonistene i 2001 har imidlertid menn oftere enn kvinner minst ett sykepengetilfelle som har vart utover ½ år, og personer med universitets- eller høyskoleutdanning har oftere enn de med lavere utdanning minst ett sykepengetilfelle som har vart så lenge. Blant menn er andelen personer med minst ett sykepengetilfelle som har vart utover ½ år ganske stabil, uansett utdanningsnivå. Blant kvinner er det de med høyere utdanning som oftest har minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år (figur 5 og tabell 7, kapittel 5).

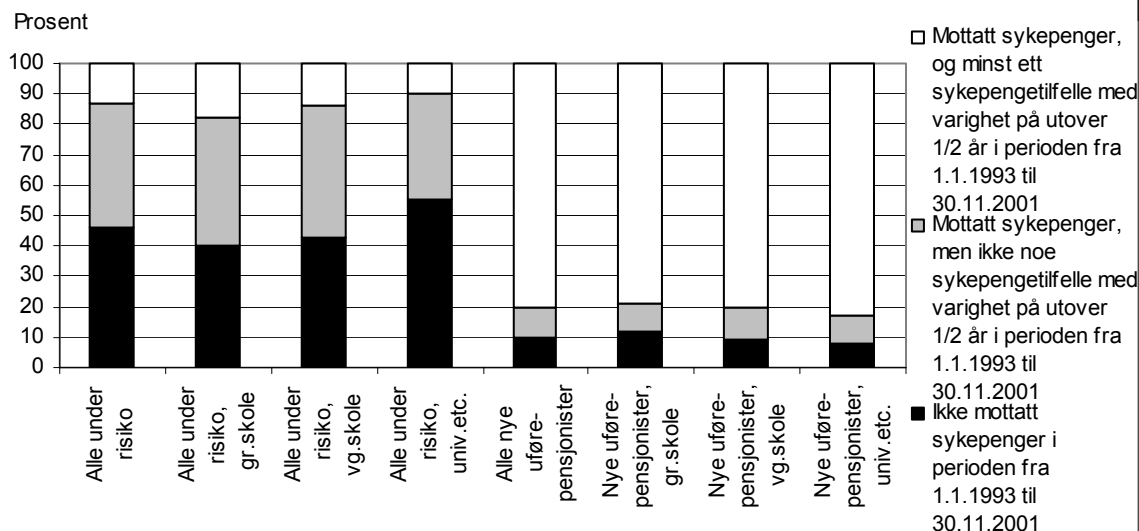

De som har vært arbeidssøkere blir også oftere uførepensjonert

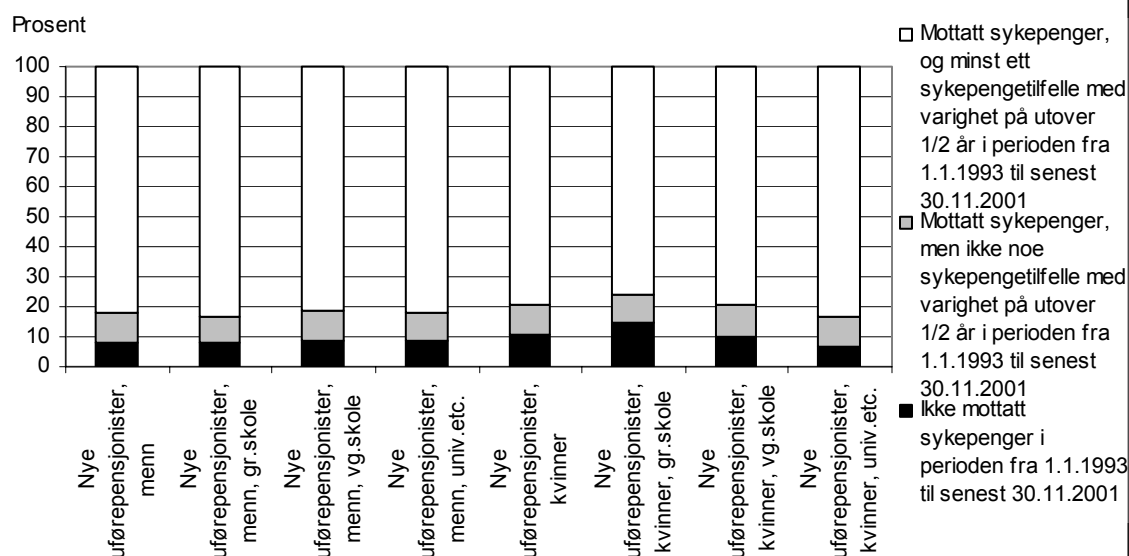
Av personene i risikogruppen har 30 prosent vært arbeidssøker eller arbeidsledig en eller flere ganger i løpet av perioden 1993-2000, og 22 av 1 000 personer som har søkt arbeid, blir uførepensjonert i 2001. Blant personer i risikogruppen som ikke har søkt arbeid i denne perioden blir bare 12 av 1 000 personer uførepensjonert i 2000, og blant de nye uførepensjonistene i 2001 er andelen som har søkt

arbeid i perioden 1993-2000 på 44 prosent (tabell 1). For alle personer under risiko for uførepensjon, så vel som for de nye uførepensjonistene, er ledigheten størst i første halvdel av perioden.

Figur 4. Sykepenger og varighet på sykepengetilfeller for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr 1.1.2001 og for nye uførepensjonister i 2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Nivå for høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Prosent

Figur 5. Sykepenger og varighet på sykepengetilfeller for nye uførepensjonister i 2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Menn og kvinner og nivå for høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Prosent

På 1980-tallet antok en at uførepensjon for en del fungerte som kamuflert arbeidsledighetstrygd, og at det var en positiv sammenheng mellom arbeidsledighet og tilgang til uførepensjon. Denne hypotesen er etter hvert blitt sterkt svekket. På midten og slutten av 1990-tallet har det for eksempel vært en nedgang i arbeidsledigheten, men en økning i tallet på nye uførepensjonister. En alternativ teori som kanskje heller kan overleve, er at arbeidsledighet etter en del år kan føre til uførhet, i hvert fall for en del personer. En ikke ubetydelig del av de nye uførepensjonistene som har vært arbeidsledige i perioden 1993-2000, var arbeidsledige forholdsvis tidlig i denne perioden, og disse kan ha kommet inn igjen i arbeidslivet etter hvert som sysselsettingen tok seg opp i den senere delen av perioden. Noen av disse kan ha tilhørt marginale grupper med relativt høyt sykefravær, det vil si grupper hvor også uføretilbøyeligheten er forholdsvis høy (kapittel 2).

Det er også grunn til å være klar over at begrepet arbeidssøker slik det er nyttet her, er svært vidt definert. Arbeidssøker omfatter både helt ledige og delvis sysselsatte. I tillegg er ordinære tiltaksdeltakere, arbeidssøkere i jobb, skole etc., og yrkeshemmede på tiltak regnet som arbeidssøkere. Spesielt blant personene i den sistnevnte gruppen, yrkeshemmede på tiltak, vil det trolig være mange som har problemer med å komme tilbake til inntektsgivende arbeid, og for en del av disse er antakelig uførepensjon en ganske sannsynlig utgang etter at yrkesrettet attføring ikke har ført fram.

Tidligere mottak av sosialhjelp synes å bety noe for uføretilbøyeligheten

Av personene som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 har 7 prosent mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i løpet av perioden 1993-2000, og blant personene i denne gruppen blir 33,6 av 1 000 personer uførepensjonert i 2001. Blant personene i risikogruppen som ikke mottar sosialhjelp i denne perioden blir 13,6 av 1 000 personer uførepensjonert i 2001, og av de nye uførepensjonistene i 2001 har 16 prosent mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i løpet av perioden 1993-2000 (tabell 1). Andelen personer som mottar sosialhjelp i denne perioden er vesentlig høyere blant yngre enn blant eldre personer. Blant de nye uførepensjonistene i 2001 har for eksempel 43 prosent av personene i alderen 35-44 år mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000. I den eldste aldersgruppen, 60-65 år, er tilsvarende andel bare på 4 prosent. Andelen nye uførepensjonister som har mottatt sosialhjelp er også vesentlig lavere blant personer med høy utdanning enn blant personer med lavere utdanning (tabell 8, kapittel 5).

Av de nye uførepensjonistene i 2001 som har mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000, har 72 prosent av personene også mottatt sykepenges i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2000, og 57 prosent av personene har minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år i denne perioden. For alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 er tilsvarende andeler på henholdsvis 67 prosent og 27 prosent (tabell 9, kapittel 5). I begge disse gruppene er altså sykepenges en ganske vanlig ytelse for de som mottar sosialhjelp, og dette kan i noen grad forklare at personene i risikogruppen som mottar sosialhjelp, oftere blir uførepensjonert enn personer som ikke mottar sosialhjelp.

Til tross for denne påviste samvariasjonen mellom sosialhjelp og sykepenges, ser det også ut til å være en mer direkte sammenheng mellom mottak av sosialhjelp og tilbøyeligheten til å bli uførepensjonert. En av tre av de personene som mottar sosialhjelp i perioden 1993-2000 og som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001, mottar ikke sykepenges. I denne gruppen blir 28,7 av 1 000 personer uførepensjonert i 2001, og denne andelen er altså bare litt lavere enn gjennomsnittet for alle personer som mottar sosialhjelp i risikogruppen. I alt 28 prosent av de nye uførepensjonistene som mottar sosialhjelp i perioden 1993-2000, mottar ikke sykepenges, og sammenlignet med alle nye uførepensjonister som mottar sosialhjelp, er det i denne gruppen relativt flere unge personer, flere personer med lav utdanning, og langt flere som ikke har noen yrkesinntekt i 1993, (tabell 10, kapittel 5). Det er trolig forhold ved personenes trygdesituasjon, og sogar livssituasjon, som i stor grad forklarer bruken av sosialhjelp, og, i siste instans, kvalifiserer for uførepensjon blant personene i denne gruppen. Dette kan for eksempel være forhold som er knyttet til reduksjon eller bortfall av trygdeytelser, som for eksempel bortfall av dagpenges, attføringspenges etc. I denne gruppen kan det

også inngå personer som ikke har sykepengerrettigheter fordi de tidligere ikke har vært yrkesaktive. Disse personene kan likevel ha en ganske høy uføretilbøyelighet på grunn av fysiske eller psykiske problemer. Det skal også nevnes at noen av de yngste personene i gruppen kan være personer under utdanning i 1993. Men det er lite trolig at mange av disse personene blir uførepensjonert i 2001.

Mer enn fire av fem nye uførepensjonister i 2001 er yrkestilknyttet åtte år tidligere

En persons "sykehistorie" kan karakteriseres ved mottak av sykepenger, rehabiliteringspenger og/eller attføringspenger, og de åtte årene fra 1993-2000 synes å være en lang nok periode til å få inkludert "sykehistoriene" til de aller fleste som blir uførepensjonert i 2001. Dette går fram av andelen personer som er yrkestilknyttet i 1993. Denne andelen er stor, og ikke vesentlig forskjellig for personer som blir uførepensjonert i 2001 og for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001, henholdsvis 81 prosent og 85 prosent (tabell 1). Uføretilbøyeligheten er likevel noe høyere for de som ikke er yrkestilknyttet i 1993 enn for de som er yrkestilknyttet på samme tidspunkt. Av personene i risikogruppen som ikke er yrkestilknyttet i 1993 blir 19,3 av 1 000 personer uførepensjonert i 2001, og blant personene som er yrkestilknyttet blir 14,3 av 1 000 personer uførepensjonert. En person er regnet som yrkestilknyttet dersom yrkesinntekten for personen er større enn minstepensjonen for en enslig alders- og uførepensjonist i folketrygden, og i 1993 er dette beløpet på 59 440 kroner. En del av de personene som blir registrert som yrkestilknyttet i 1993 vil likevel kunne motta sykepenger, siden sykepenger pr. definisjon er inkludert i yrkesinntekten.

"Sykehistoriene" eller trygdekarrierene for de nye uførepensjonistene i 2001 er nærmere analysert i kapittel 4.

Lavere inntekter i 1993 for nye uførepensjonister i 2001 enn for alle personer i risikogruppen

De nye uførepensjonistene i 2001 har lavere gjennomsnittlig yrkesinntekt i 1993 enn alle personer i risikogruppen. Vi har ikke yrkesopplysninger i denne analysen, men kanskje avslører disse inntektsdataene at det er større rekruttering til uførepensjon fra lavinntektsyrker enn fra andre yrker. Forskjellene i yrkesinntekt mellom gruppene avspeiler seg i omtrent tilsvarende forskjeller i samlet inntekt og inntekt etter skatt og renteutgift mellom de to gruppene (tabell 11, kapittel 5). Nesten to av tre nye uførepensjonister i 2001 har i 1993 en samlet inntekt som er lavere enn medianen for samlet inntekt for alle personer i risikogruppen (tabell 1), men lovverket hjemler ikke at personer med lav inntekt lettere skal kunne oppnå en uførepensjon enn personer med høyere inntekter. Det er tvert imot slik at sosiale eller økonomiske problemer ikke gir rett til uførepensjon (kapittel 1).

I en senere analyse vil det bli gitt nærmere inntektsopplysninger både for nye uførepensjonister og for personer som er under risiko for uførepensjon. Analysen skal blant annet inneholde opplysninger om inntektsnivået, inntektssammensetningen, og inntektsfordelingene for disse gruppene både for 1993 og for påfølgende år fram til uførepensjonering.

3.2 Sannsynligheten for å bli uførepensjonert. Logistisk regresjon

I det foregående kapitlet har vi nyttet bivariat analyse for å studere forekomsten av nye uførepensjonister i 2001 med utgangspunkt i personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001. Andelen nye uførepensjonister er estimert for grupper av personer etter personenes kjønn, alder, utdanning og andre kjennetegn som angir blant annet sykefravær, arbeidsledighet og mottak av sosialhjelp i en periode på åtte år før personene blir uførepensjonert.

I dette kapitlet nytter vi logistisk regresjon (Hosmer og Lemeshow 2000), for å studere sannsynligheten for å bli uførepensjonert i 2001, gitt de personspesifikke kjennetegnene som er anvendt i den bivariate analysen. Hensikten med dette er å se på den simultane virkningen av disse

variablene på sannsynligheten for å bli uførepensjonert. Resultatene fra den logistiske regresjonen gjør det også mulig å beregne sannsynligheten for å bli uførepensjonert for personer i ulike grupper, etter de klassifiseringer som kan fastlegges ut fra verdiene på forklaringsvariablene. Populasjonsavgrensningen er som angitt tidligere, og de viktigste begrepene i forbindelse med logistisk regresjon er gjort rede for nedenfor (boks 1).

Boks1

Logistisk regresjon nyttes blant annet i de tilfeller når den avhengige variabelen (responsvariabelen) kan anta to verdier. Sannsynligheten for at responsvariabelen skal anta den ene eller den andre verdien er en funksjon av de uavhengige variablene, forklaringsvariablene.

Vi kaller responsvariabelen Y og forklaringsvariablene $X_1, X_2, \dots, X_k$. Y kan anta verdiene 0 og 1, og sannsynligheten for at Y kan anta disse to verdiene er henholdsvis p og $(1-p)$. Sannsynlighetene, p og $(1-p)$, avhenger av X -ene, og denne logistiske funksjonen er definert ved

$$p = 1 / (1 + e^{-\beta_0 - \beta_1 X_1 - \dots - \beta_k X_k}), \text{ (og tilsvarende er } (1-p) = 1 / (1 + e^{+\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_k X_k}).$$

$p/(1-p) = e^{+\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_k X_k}$ kalles *oddsen* eller *oddsraten* for $Y=0$, og *oddsen/oddsraten* er forholdet mellom sannsynligheten for at responsvariabelen tar den ene eller den andre verdien, h.h.vis 0 eller 1.

$\ln(p/(1-p)) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_k X_k$ kalles *log-odds*, og av ovenstående framgår det at en logistisk regresjon for p er det samme som en lineær regresjon for $\ln(p/(1-p))$.

Parametrene $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_k$ estimeres ved maksimum-likelihood-metoden, og signifikansen til de enkelte forklaringsvariablene er testet ved hjelp av den χ^2 -fordelte Wald-observatoren.

Nærmere forklaring av log-odds og oddsen/oddsraten:

Dersom en dikotom forklaringsvariabel, X_i (med verdiene 0 og 1), endres fra 0 til 1, økes *log-odds* med en konstant lik koeffisienten til X_i , dvs. med en konstant lik β_i , og *oddsen/oddsraten* multipliseres med en konstant lik e^{β_i} .

For en kontinuerlig variabel, X_j , som endrer verdi fra f.eks. $X_j = 7$ til $X_j = 10$, endres *log-odds* med en konstant lik $(10-7) \cdot \beta_j = 3\beta_j$, og *oddsen/oddsraten* multipliseres med en konstant $e^{3\beta_j}$.

Følgende variable og variabelverdier inngår i den logistiske regresjonen:

Den avhengige variabelen (responsvariabelen): 0 = blir uførepensjonert i 2001
1 = blir ikke uførepensjonert i 2001.

Forklaringsvariablene:

- kjønn 0 = mann, 1 = kvinne
- alder = år. Alder pr. 31.12.2000
- sivilstand 0 = ugift eller gift, 1 = skilt/ separert eller enke/enkemann. Sivilstand pr. 1.1.2001
- utdanning_middels 1 = videregående skole, 0 ellers. Utdanning pr. 1.10.2000
- utdanning_høy 1 = universitet eller høyskole, 0 ellers. Utdanning pr. 1.10.2000
- arbeidssøker 0 = ikke arbeidssøker i perioden 1993-2000, 1 = arbeidssøker en eller flere ganger i perioden 1993-2000
- sosialhjelp 0 = mottar ikke sosialhjelp i perioden 1993-2000, 1 = mottar sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000.

- sykepengetilfelle_kortvarig 1 = mottar sykepenger i perioden 19930101-20011130, men ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år, 0 ellers
- sykepengetilfelle_langvarig 1 = mottar sykepenger i perioden 19930101-20011130, og minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år, 0 ellers
- median_1993 0 = samlet inntekt lik eller lavere enn median for samlet inntekt i 1993 for alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001, 1 = samlet inntekt større enn median for samlet inntekt i 1993 for alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001
- yrkestilknytning 0 = ikke yrkestilknyttet i 1993 (yrkesinntekt mindre eller lik minstepensjon for enslig pensjonist), 1 = yrkestilknyttet i 1993 (yrkesinntekt større enn minstepensjon for enslig pensjonist).

For personer i alderen 35-65 år som er bosatt både pr. 1.1.1993 og pr. 1.1.2001 og som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 er sannsynligheten, p , for å bli uførepensjonert i 2001 gitt ved den estimerte modellen for *log-oddsen*, ($\ln(p/(1-p))$), som er logaritmen til forholdet mellom sannsynligheten (p) for å bli uførepensjonert (responsvariabelen tar verdien 0), og sannsynligheten ($1-p$) for ikke å bli uførepensjonert (responsvariabelen tar verdien 1).

$\ln(p/(1-p)) = -10,8866 + 0,1300 * \text{kj\ddot{o}nn} + 0,1093 * \text{alder} - 0,1062 * \text{sivilstand} - 0,1862 * \text{utdanning_middels} - 0,4981 * \text{utdanning_h\ddot{o}y} + 0,2182 * \text{arbeidss\ddot{o}ker} + 0,6673 * \text{sosialhjelp} + 0,1811 * \text{sykepengetilfelle_kortvarig} + 3,4066 * \text{sykepengetilfelle_langvarig} - 0,0915 * \text{median_1993} - 0,4352 * \text{yrkestilknytning}$ (tabell 2).

Tabell 2. Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Bosatt både pr. 1.1.1993 og pr. 1.1.2001

Variabel	Parameter- estimat	Standard- avvik	P-verdi>ChiSq (for Wald-obs.)	Oddsrate		
				Punktestimat	95 % konfidensintervall	
Konstant	-10,8866	0,0664	0,0001	-	-	-
Kj\ddot{o}nn	0,1300	0,0157	0,0001	1,139	1,104	1,175
Alder	0,1093	0,0010	0,0001	1,116	1,113	1,118
Sivilstand	-0,1062	0,0177	0,0001	0,899	0,869	0,931
Utdanning_middels	-0,1862	0,0168	0,0001	0,830	0,803	0,858
Utdanning_h\ddot{o}y	-0,4981	0,0233	0,0001	0,608	0,581	0,636
Arbeidss\ddot{o}ker	0,2182	0,0167	0,0001	1,244	1,204	1,285
Sosialhjelp	0,6673	0,0237	0,0001	1,949	1,860	2,042
Sykepengetilfelle_kortvarig	0,1811	0,0309	0,0001	1,199	1,128	1,273
Sykepengetilfelle_langvarig	3,4006	0,0238	0,0001	30,163	28,788	31,604
Median_1993	-0,0915	0,0176	0,0001	0,913	0,882	0,945
Yrkestilknytning_1993	-0,4352	0,0213	0,0001	0,647	0,621	0,675

Fortegnet til de estimerte parameterestimatene for variablene som inngår i den logistiske regresjonen viser om sannsynligheten for å bli uførepensjonert i 2001 \ddot{o}ker eller minker med endringer i variablene. For eksempel har parameterestimatet til variabelen kj\ddot{o}nn (tabell 2) positivt fortegn. Kj\ddot{o}nn

har verdien 0 for mann (referanseverdi), og verdien 1 for kvinne, og det positive fortegnet viser at kvinner har større sannsynlighet, p , for å bli uførepensjonert enn menn. Av den estimerte *oddsen/oddsraten* ser vi at oddsen for å bli uførepensjonert, gitt at alle andre variable er uendret, er 13,9 prosent høyere for kvinner enn for menn. En økning i oddsen på 13,9 prosent svarer til en økning i sannsynligheten for å bli uførepensjonert fra for eksempel 1,5 prosent til 1,7 prosent, eller fra 5,0 prosent til 5,7 prosent. Oddsen for alder er lik 1,116. Dette betyr at når en person blir ett år eldre øker oddsen for å bli uførepensjonert med 11,6 prosent. Her omtales størrelsen på oddsen bare for noen av forklaringsvariablene. For eksempel er oddsen 8,7 prosent mindre for å bli uførepensjonert i 2001 for personer som i 1993 har en samlet inntekt som er høyere enn medianen for samlet inntekt for alle personer som er under risiko for uførepensjon, enn for personer med samlet inntekt som er lik eller lavere enn medianen. Resultatene viser også at oddsen, og da også sannsynligheten for å bli uførepensjonert, i svært stor grad er påvirket av personenes sykefravær i tidligere år (tabell 2).

Alle parameterestimaterne er klart signifikante både på 0,05- og 0,01-prosent-nivå. Fortegnene til parameterestimaterne er heller ikke så overraskende sammenlignet med de marginale fordelingene som er vist tidligere (tabell 1, kapittel 3.1). Vi ser likevel at den logistiske regresjonen gir negativt fortegn for parameterestimatet til variabelen sivilstand. Dette betyr at dersom alle andre variabelverdier holdes uendret, er sannsynligheten for å bli uførepensjonert lavere for skilte/separerte og enker/enkemenn enn for ugifte og gifte, og dette er motsatt av det som estimeres ved de marginale fordelingene. Dette resultatet skyldes trolig først og fremst at variabelen alder "tar ut" effekten av sivilstandsvariabelen på sannsynligheten for å bli uførepensjonert når vi lar variablene virke simultant. Det er imidlertid vanskelig å si dette med sikkerhet siden vi ikke har estimert samspillseffekter i denne modellen.

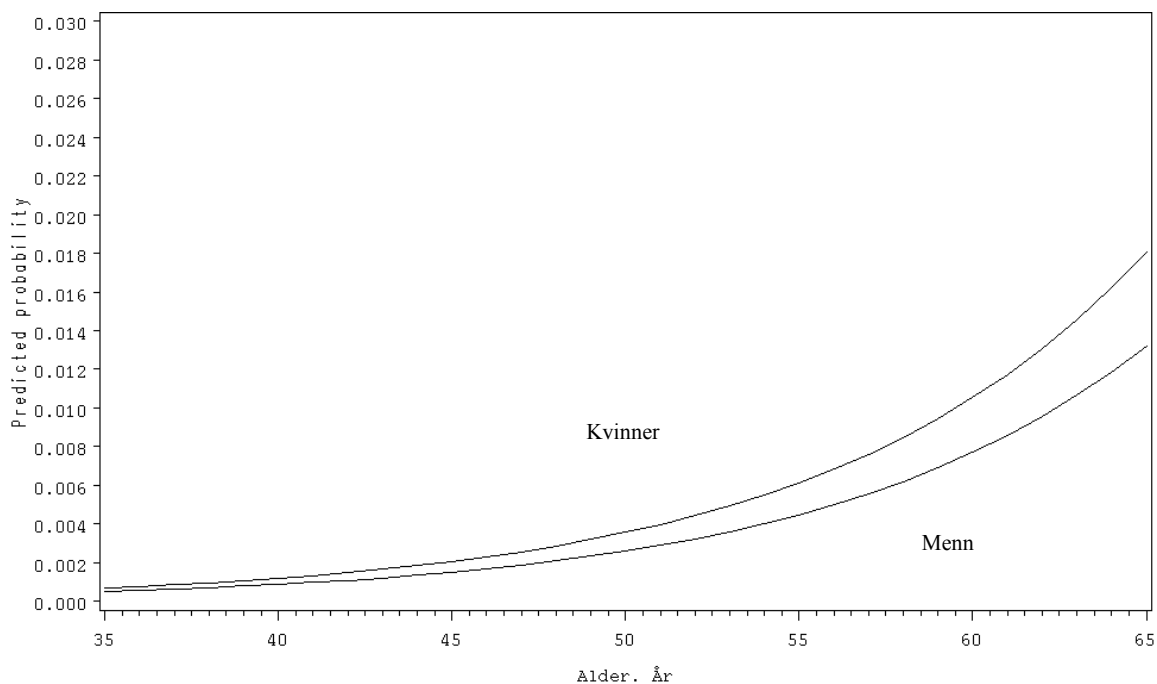
Nedenfor er beregnet *log-odds* for to tenkte personer (person 1 og person 2) med følgende kjennetegn:

Person 1 er en mann som er 60 år pr. 31.12.2000, ugift eller gift pr. 1.1.2001, og han har videregående skole som høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Mannen er yrkestilknyttet i 1993, han har samlet inntekt i 1993 som er større enn median for samlet inntekt for alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001. Mannen er videre ikke arbeidssøker og han mottar ikke sosialhjelp i perioden 1993-2000. Han mottar sykepenger, men har ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år i perioden 19930101-20011130. For dette "typetilfellet" er *log-odds* eller $\ln(p/(1-p)) = -4,8604$, og sannsynligheten for å bli uførepensjonert er lik 0,77 prosent, ($p = 0,0077$). For å bruke samme måleenhet som i kapittel 3.1 blir altså 7,7 av 1 000 personer som har disse kjennemerkene uførepensjonert i 2001.

Person 2 er en kvinne som er 60 år pr. 31.12.2000, ugift eller gift pr. 1.1.2001, og hun har grunnskole (eller ingen utdanning) som høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Kvinnen er yrkestilknyttet i 1993, hun har samlet inntekt i 1993 som er mindre eller lik median for samlet inntekt for alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001. Kvinnen er videre ikke arbeidssøker i perioden 1993-2000, hun mottar sosialhjelp i perioden 1993-2000, og hun har minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år i perioden 19930101-20011130. For dette "typetilfellet" er *log-odds* eller $\ln(p/(1-p)) = -0,5659$, og sannsynligheten for å bli uførepensjonert er lik 36,2 prosent, ($p = 0,3622$). For å bruke samme måleenhet som i kapittel 3.1 blir altså 362 av 1 000 personer som har disse kjennemerkene uførepensjonert i 2001.

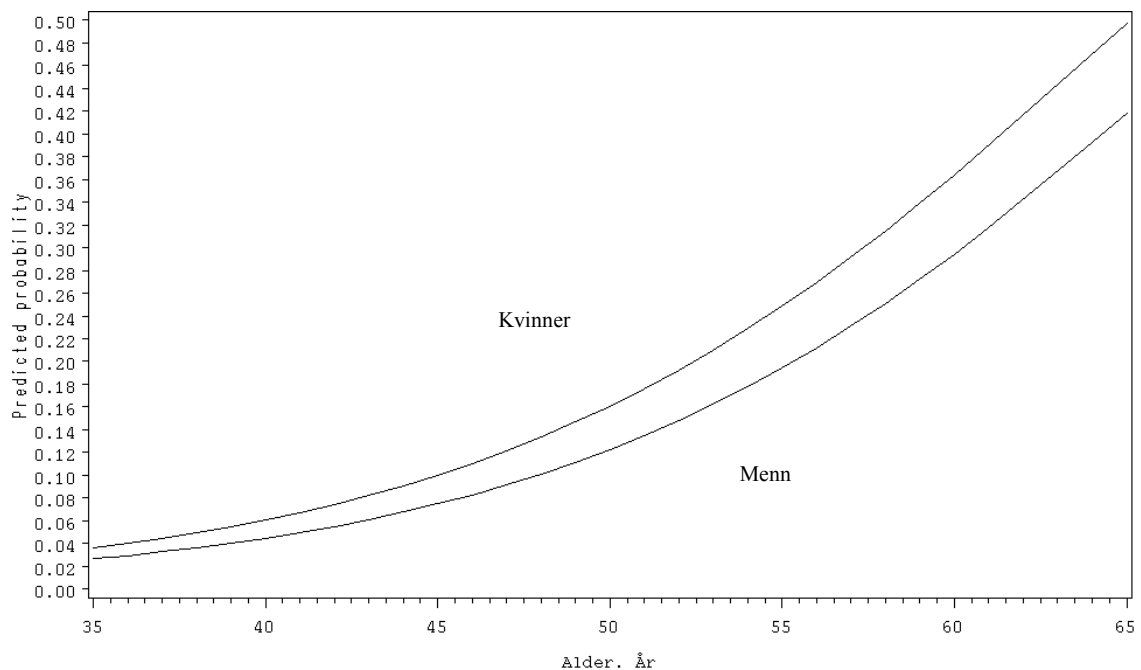
I figurene 6 og 7, nedenfor, er vist utviklingen i sannsynligheten for å bli uførepensjonert i 2001, etter alder, for personer som har gitte verdier på de øvrige forklaringsvariablene. Den p -verdien som er regnet ut ovenfor, for person 1, kan leses ut av den nederste kurven i figur 6 for alder lik 60 år, og p -verdien for person 2 kan leses ut av den øverste kurven i figur 7 for alder lik 60 år.

Figur 6. Sannsynlighet for å bli uførepensjonert i 2001, etter alder. Menn og kvinner i ulike grupper etter verdier på forklaringsvariablene. De variabelverdiene som er nyttet, gir forholdsvis lav sannsynlighet for å bli uførepensjonert, jf. variabelverdiene i boksen under figuren

<i>Mann:</i>	<i>Kvinne:</i>
Ugift eller gift pr. 1.1.2001	Ugift eller gift pr. 1.1.2001
Videregående skole som høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000	Grunnskole (eller ingen utdanning) som høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000
Yrkestilknyttet i 1993	Yrkestilknyttet i 1993
Samlet inntekt i 1993 > median for samlet inntekt i 1993 for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001	Samlet inntekt i 1993 > median for samlet inntekt i 1993 for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001
Ikke arbeidssøker i perioden 1993-2000	Ikke arbeidssøker i perioden 1993-2000
Mottar ikke sosialhjelp i perioden 1993-2000	Mottar ikke sosialhjelp i perioden 1993-2000
Mottar sykepenger, men har ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år i perioden 19930101-20011130	Mottar sykepenger, men har ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år i perioden 19930101-20011130

Figur 7. Sannsynlighet for å bli uførepensjonert i 2001, etter alder. Menn og kvinner i ulike grupper etter verdier på forklaringsvariablene. De variabelverdiene som er nyttet, gir ekstrem høy sannsynlighet for å bli uførepensjonert, jf. variabelverdiene i boksen under figuren

<i>Mann:</i>	<i>Kvinne:</i>
Ugift eller gift pr.1.1.2001	Ugift eller gift pr.1.1.2001
Videregående skole som høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000	Grunnskole (eller ingen utdanning) som høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000
Yrkestilknyttet i 1993	Yrkestilknyttet i 1993
Samlet inntekt i 1993 <= median for samlet inntekt i 1993 for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001	Samlet inntekt i 1993 <= median for samlet inntekt i 1993 for alle personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001
Ikke arbeidssøker i perioden 1993-2000	Ikke arbeidssøker i perioden 1993-2000
Mottar sosialhjelp i perioden 1993-2000	Mottar sosialhjelp i perioden 1993-2000
Mottar sykepenger, og har minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år i perioden 19930101-20011130	Mottar sykepenger, og har minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover ½ år i perioden 19930101-20011130

4 Trygdekarrierer og uførepensjon

Det er vanlig at en person som blir uførepensjonert, har bak seg kortere eller lengre perioder med sykdom og helseproblemer. I disse periodene gis det ytelser fra folketrygden for å sikre personen inntekt til livsopphold både under sykdomsperiodene og i perioder da det skjer rehabilitering eller attføring med sikte på å bringe personen tilbake til yrkesaktivt arbeid. Disse ytelsene er sykepenger som gis i forbindelse med sykefravær, rehabiliteringspenger som gis i forbindelse med medisinsk rehabilitering, og attføringspenger som gis i forbindelse med yrkesrettet attføring (kapittel 1.3).

I dette kapitlet kartlegges forekomsten av disse ytelsene for de nye uførepensjonistene i 2001. Som i tidligere del av analysen, har data gjort det mulig å foreta registreringer av disse ytelsene i vel åtte år tilbake i tid før personene blir uførepensjonert i 2001. Det vil si at både sykepengetilfeller, tilfeller med medisinsk rehabilitering og tilfeller med yrkesrettet attføring er registrert fra og med 1.1.1993 og fram til uførepensjonering i 2001, eller senest til 30.11.2001. I framstillingen er de nye uførepensjonistene delt inn i to hovedgrupper, arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende. En arbeidstaker er en person som har mottatt "sykepenger som arbeidstaker" i følge trygdekontorenes regnskaper, en eller flere ganger i løpet av disse åtte årene. Tilsvarende er en selvstendig næringsdrivende en person som har mottatt "sykepenger som selvstendig næringsdrivende" i denne perioden. En del bakgrunnsopplysninger for de nye uførepensjonistene i 2001 og for undergruppene arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende er gitt i kapittel 4.1. I kapittel 4.2 er det gitt en oversikt over omfanget av ytelser og type ytelser som de nye uførepensjonistene mottar i årene før uførepensjonering, og i kapittel 4.3 er skissert de mest vanlige trygdekarrierene, det vil si de mest vanlige rekkefølger av ytelser, for de ytelsene som gis til de nye uførepensjonistene i årene før personene blir tilstått uførepensjon.

4.1 Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende

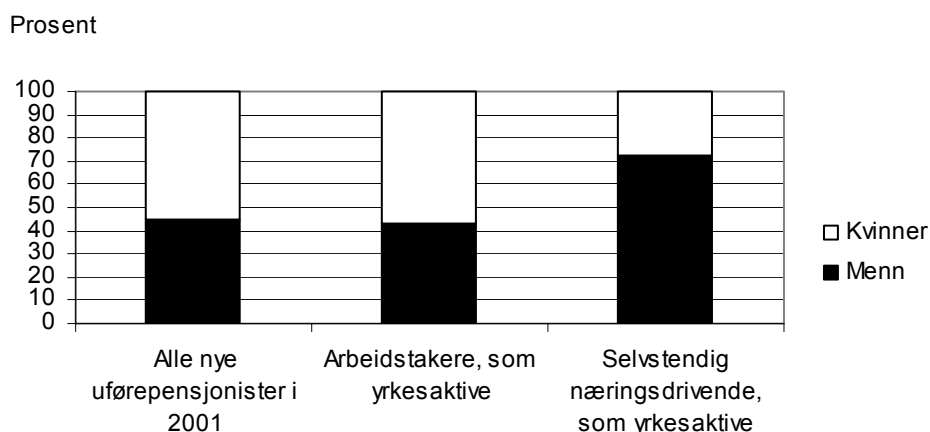
Blant de vel 21 800 nye uførepensjonistene i 2001 har vel 17 500 personer, eller 80 prosent, mottatt sykepenger som arbeidstaker en eller flere ganger i perioden fra 1.1.1993 og fram til uførepensjonering, eller senest 30.11.2001. Disse personene har altså vært arbeidstakere i sine yrkesaktive år. Vel 1 660 personer, eller knapt 8 prosent av de nye uførepensjonistene i 2001, mottar sykepenger som selvstendig næringsdrivende i samme periode, og disse personene har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive. Av de resterende om lag 12 prosent av de nye uførepensjonistene i 2001 mottar en del personer sykepenger både som arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende i perioden før uførepensjonering. For å rendyrke gruppene arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende har vi imidlertid valgt å holde disse personene utenfor analysen. Som nevnt tidligere (kapittel 1.3), har vi heller ikke tilstrekkelig opplysninger, blant annet om sykepenger, for statsansatte. Framstillingene i kapitlene 4.2 og 4.3 inkluderer derfor ikke opplysninger om ytelser før uførepensjonering, og tilhørende trygdekarrierer, for statsansatte som eventuelt blir tilstått uførepensjon i 2001. Det samme gjelder for en del andre mindre grupper ansatte som det ikke finnes fullgode opplysninger for tilbake i tid.

Flere menn, flere eldre og flere personer med lav utdanning blant nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, enn blant de som har vært arbeidstakere som yrkesaktive

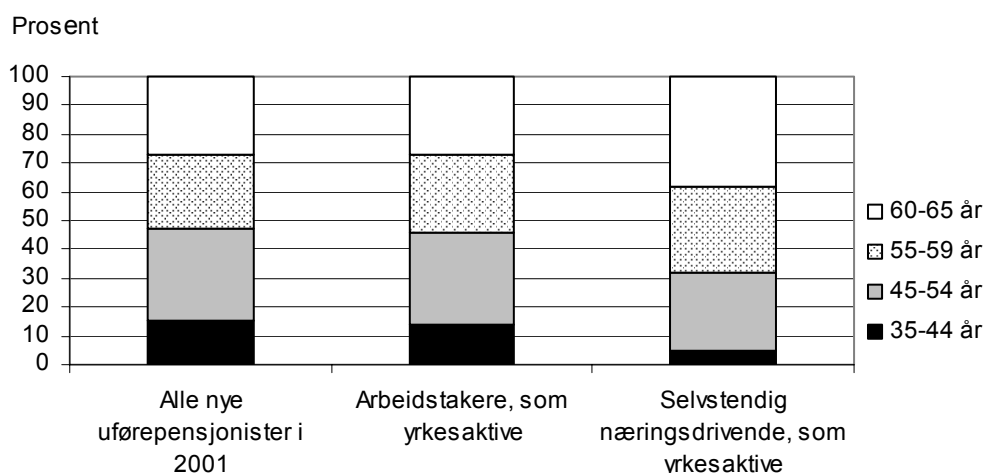
Blant de nye uførepensjonistene i 2001 som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, er andelen menn på 43 prosent, mens tilsvarende andel er på 72 prosent blant de nye uførepensjonistene som har vært selvstendig næringsdrivende i sine yrkesaktive år (figur 8 og tabell 12, kapittel 5). Nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende er også gjennomgående eldre og de har

lavere utdanning enn personer som har vært arbeidstakere som yrkesaktive. Av alle nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere og er i alderen 35-65 år, er for eksempel 54 prosent i alderen 55-65 år. Tilsvarende andel er på 68 prosent blant de personene som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive (figur 9 og tabell 12, kapittel 5).

Figur 8. Nye uførepensjonister i 2001 etter kjønn. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Prosent

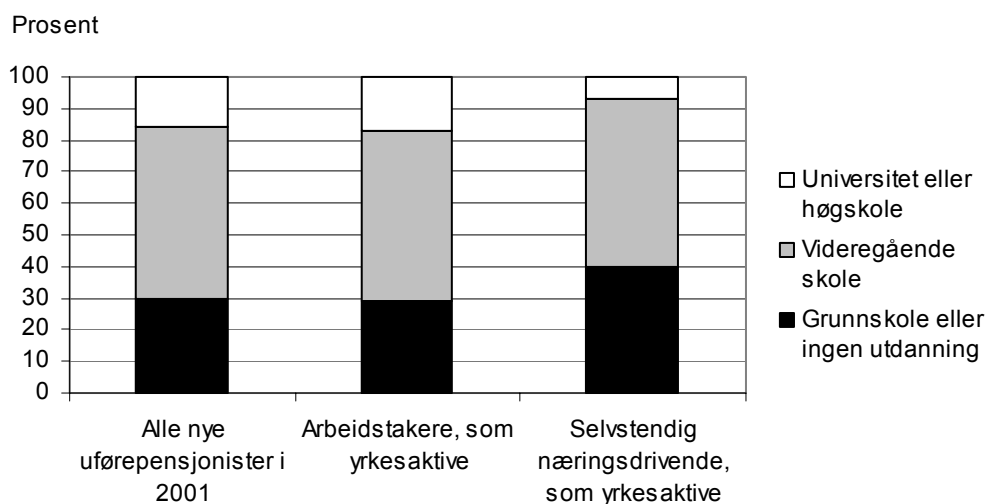
Figur 9. Nye uførepensjonister i 2001 etter alder pr. 31.12.2000. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Prosent

Blant de nye uførepensjonistene i 2001 som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, har 7 prosent universitet eller høyskole som høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000, og 40 prosent har grunnskole eller ingen utdanning. De tilsvarende andelenene blant de nye uførepensjonistene som har vært arbeidstakere som yrkesaktive er på henholdsvis 17 prosent og 29 prosent (figur 10). Det er

imidlertid bare små forskjeller i andelen personer med minstepensjon, og i andelen personer som har full uføregrad mellom de nye uførepensjonistene i 2001 som har vært tidligere arbeidstakere versus tidligere selvstendig næringsdrivende (tabell 12, kapittel 5).

Figur 10. Nye uførepensjonister i 2001 etter høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Prosent

4.2 Omfanget av ytelser og type ytelser som mottas i årene før uførepensjonering

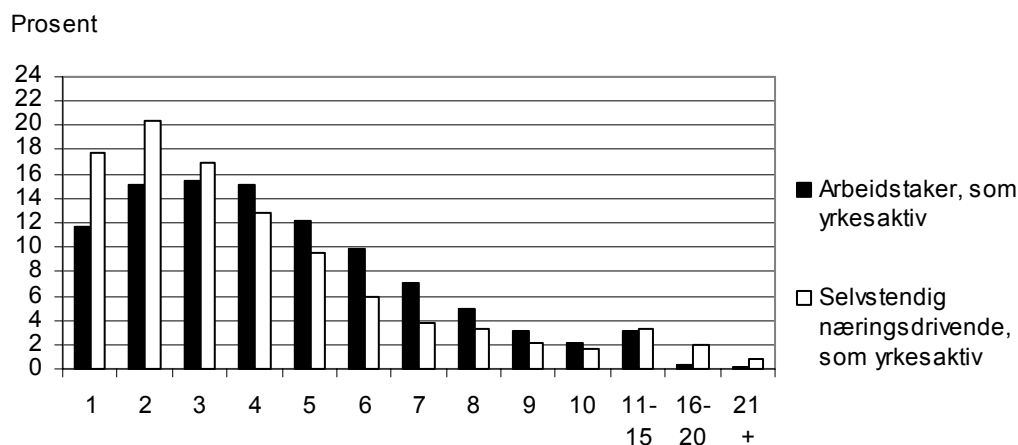
De nye uførepensjonistene i 2001 mottar mellom fire og fem tilfeller av enten sykepenger, medisinsk rehabilitering eller yrkesrettet attføring i de seneste åtte årene før uførepensjonering

Omfanget av trygdeytelser som de nye uførepensjonistene i 2001 mottar før de blir uførepensjonert, er målt ved antall tilfeller med sykepenger, medisinsk rehabilitering eller yrkesrettet attføring som disse personene mottar i løpet av perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001. Sum av alle disse tilfellene utgjør i alt om lag 79 400 tilfeller for de vel 17 500 nye uførepensjonistene som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, og gjennomsnittlig antall tilfeller pr. person er 4,5 for denne gruppen. For de vel 1 660 nye uførepensjonistene som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, er sum antall tilfeller på knapt 7 100 tilfeller, og gjennomsnittlig antall tilfeller pr. person i denne gruppen er 4,3 (tabell 13, kapittel 5). Til det bildet som er gitt her, av omfanget av trygdeytelser før uførepensjonering, er det likevel grunn til å minne om at dette gjelder registreringer av trygdeytelser åtte år bakover i tid fra uførepensjonering. Disse åtte årene synes å være en lang nok periode til å få inkludert "sykehistoriene" til de aller fleste personene (kapittel 3.1), men vi kan likevel ikke se bort fra at en del personer, og spesielt en del av de eldre personene, kan ha mottatt trygdeytelser også før 1993. Hvorvidt disse ytelsene eventuelt kan ses i sammenheng med den prosessen som senere fører fram til uførepensjonering, er likevel mer uvisst.

Relativt flest personer med få tilfeller blant nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive

Blant de nye uførepensjonistene som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, har 38 prosent av personene bare ett eller to tilfeller med enten sykepenger, medisinsk rehabilitering eller yrkesrettet attføring før uførepensjonering, og 68 prosent av personene har fire eller færre tilfeller. I gruppen nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, er de tilsvarende andelen på henholdsvis 27 prosent og 57 prosent (tabell 13, kapittel 5). Framstillingen nedenfor (figur 11) viser for øvrig at det er relativt flere personer med få tilfeller og flere personer med mange tilfeller blant nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, enn blant de som har vært arbeidstakere som yrkesaktive.

Figur 11. Nye uførepensjonister i 2001 etter antall tilfeller¹ med ytelser fra folketrygden før uførepensjonering. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Prosent

Antall tilfeller: Bare 1 tilfelle, bare 2 tilfeller,..... 11-15 tilfeller etc.

¹ Omfatter både sykepengetilfeller og tilfeller med medisinsk rehabilitering og yrkesrettet attføring i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001

Blant nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, er andelen menn høyest i grupper av personer med få tilfeller

Blant nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, er andelen menn gjennomgående høyere i grupper av personer som har få tilfeller av trygdeytelser før uførepensjonering, enn i grupper av personer som har mange tilfeller. Andelen menn er for eksempel henholdsvis 49 prosent i gruppen av personer som har 1-2 tilfeller, og bare 34 prosent i gruppen av personer med 11-15 tilfeller. Blant nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive er disse kjønnsforskjellene mer uklare, men det synes å være prosentvis noen færre menn i grupper av personer med få tilfeller enn i grupper av personer med mange tilfeller av

trygdeytelser (tabellene 14-15, kapittel 5). Opplysningene i siste kolonne i disse to tabellene bygger på få opplysninger, og på grunn av usikkerhet på dataene, har vi valgt ikke å omtale disse resultatene).

Alderen og utdanningsnivået er høyest blant personer med få tilfeller

Nye uførepensjonister som er i alderen 35-65 år pr. 31.12.2000 er gjennomgående eldre i grupper av personer som har få tilfeller av trygdeytelser enn i grupper som har mange tilfeller av trygdeytelser. Dette gjelder både blant nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive. Blant nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, er for eksempel 68 prosent av personene som har 1-2 tilfeller i alderen 55-65 år, mens denne andelen er på 37 prosent i gruppen av personer som har 11-15 tilfeller. Blant nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, er tilsvarende andeler på henholdsvis 73 prosent og 64 prosent. Blant både arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende er det også høyere utdanningsnivå i grupper av personer med få tilfeller, enn i grupper av personer med mange tilfeller av trygdeytelser før uførepensjonering.

Minstepensjon og full uførepensjon er mest vanlig blant personer med få tilfeller

Minstepensjon mottas av 16 prosent av de nye uførepensjonistene som har vært arbeidstakere som yrkesaktive og som har 1-2 tilfeller av trygdeytelser før uførepensjonering. Andelen avtar så med en økning i antall tilfeller, og andelen er på 7 prosent i gruppen av arbeidstakere som har 11-15 tilfeller. Andelen med full uførepensjon avtar også med en økning i antall tilfeller. Blant de nye uførepensjonistene som har vært arbeidstakere som yrkesaktive og som har 1-2 tilfeller av trygdeytelser, er andelen på 68 prosent, mens andelen er på 54 prosent i gruppen av personer som har 11-15 tilfeller. Blant de nye uførepensjonistene som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, er det tilsvarende endringer i andelen personer med minstepensjon og andelen personer med uføregrad lik 100 fra grupper av personer med få tilfeller av trygdeytelser til grupper av personer med mange tilfeller av trygdeytelser før uførepensjonering (tabellene 14-15, kapittel 5).

Sykepengetilfellene utgjør 85 prosent av alle tilfellene både for arbeidstakere og selvstendige næringsdrivende

Av alle sykepengetilfeller, tilfeller med medisinsk rehabilitering og tilfeller med yrkesrettet attføring som nye uførepensjonister i 2001 mottar i løpet av de åtte årene før uførepensjonering, utgjør sykepengetilfellene 85 prosent. Dette gjelder både for personer som har vært arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive (tabellen 16-17, kapittel 5). I begge disse gruppene er det også mellom 3-4 ganger så mange tilfeller med medisinsk rehabilitering som med yrkesrettet attføring. Arbeidstakere mottar i denne perioden knapt 67 200 sykepengetilfeller, knapt 8 700 tilfeller med medisinsk rehabilitering, og knapt 3 600 tilfeller med yrkesrettet attføring. For personer som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive er tilsvarende antall tilfeller henholdsvis vel 6 000, knapt 900 og vel 200.

Sykepengetilfellene utgjør en større del av antall tilfeller blant personer som totalt sett har mange tilfeller før uførepensjonering

Grupper av personer som totalt har mange tilfeller, har relativt flere sykepengetilfeller enn gjennomsnittet for alle personer. Blant nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, utgjør for eksempel sykepengetilfellene 85 prosent av alle tilfeller for personer som har i alt åtte tilfeller, og denne andelen er lik gjennomsnittet for alle personer. Andelen sykepengetilfeller øker imidlertid med antall tilfeller totalt, og for personer som har for eksempel 21 tilfeller eller flere i løpet av disse åtte årene, utgjør andelen sykepengetilfeller 98 prosent av alle tilfeller. Det er omtrent en tilsvarende utvikling i andelen sykepengetilfeller også blant nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive.

Tilfeller med medisinsk rehabilitering og yrkesrettet attføring er mest vanlig blant personer som har ganske få tilfeller totalt

Blant nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, forekommer tilfeller med medisinsk rehabilitering oftest blant personer som har fra 2-5 tilfeller totalt, og tilfeller med yrkesrettet attføring forekommer oftest blant de som har 4-9 tilfeller totalt. Blant nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, er tilfeller med medisinsk rehabilitering mest vanlig blant de som har 2-6 tilfeller totalt, og tilfeller med yrkesrettet attføring er mest vanlig blant de som har 3-7 tilfeller totalt (tabellene 16-17, kapittel 5).

4.3 De mest vanlige trygdekarrierene

En kartlegging av rekkefølgen av tilfeller, det vil i hvilken rekkefølge personene mottar sykepenger, medisinsk rehabilitering og yrkesrettet attføring, gir innsikt i de nye uførepensjonistenes trygdekarrierer før uførepensjonering. Disse trygdekarrierene kan være svært ulike for forskjellige personer. Noen går for eksempel fra sykepenger til medisinsk rehabilitering, til yrkesrettet attføring, og dersom yrkesrettet attføring ikke fører fram, til uførepensjon. Andre personer kan for eksempel gå tilbake fra yrkesrettet attføring til sykepenger, og så derfra til uførepensjon. Andre igjen, har kanskje bare ett eller flere sykepengetilfeller før de blir uførepensjonert, bare for å nevne noen eksempler.

Den mest vanlige trygdekarrieren før uførepensjon er ett sykepengetilfelle

Den mest vanlige trygdekarrieren for nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, er ett sykepengetilfelle. Med mest vanlig mener vi at det er den tilfellekombinasjonen som flest personer har, og i alt vel 2 000 personer eller 12 prosent av alle vel 17 500 arbeidstakere, har bare ett sykepengetilfelle før uførepensjonering (tabell 3). Blant nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, er også ett sykepengetilfelle vanligste trygdekarriere, og knapt 300 personer eller 18 prosent av alle selvstendige næringsdrivende, har denne trygdekarrieren (tabell 4).

Tilfelle med medisinsk rehabilitering forekommer først i syvende mest vanlige trygdekarriere, og tilfelle med yrkesrettet attføring først i nittende mest vanlige trygdekarriere for nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive

Tilfeller med sykepenger dominerer sterkt i de mest vanlige trygdekarrierene blant nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive. Først i den syvende mest vanlige trygdekarrieren forekommer ett tilfelle medisinsk rehabilitering, men bare 4 prosent av alle arbeidstakere har denne trygdekarrieren. Tilfeller med yrkesrettet attføring er enda mindre vanlig enn tilfeller med medisinsk rehabilitering. Først i nittende mest vanlige trygdekarriere forekommer ett tilfelle med yrkesrettet attføring, og mindre enn 1 prosent av de vel 17 500 arbeidstakerne har denne trygdekarrieren (tabell 3).

Før nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, forekommer tilfelle med medisinsk rehabilitering først i fjerde mest vanlige trygdekarriere, og tilfelle med yrkesrettet attføring først i attende mest vanlige trygdekarriere

Blant nye uførepensjonister som har vært selvstendige næringsdrivende som yrkesaktive forekommer ett tilfelle med medisinsk rehabilitering først i den fjerde mest vanlige trygdekarrieren, og 8 prosent av de vel 1 660 selvstendige næringsdrivende har denne trygdekarrieren. Først i den attende mest vanlige trygdekarrieren forekommer ett tilfelle med yrkesrettet attføring, og bare 1 prosent av de selvstendige næringsdrivende har denne trygdekarrieren (tabell 4).

Tabell 3. De 20 mest vanlige trygdekarrierene/tilfellekombinasjonene i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001 for nye uførepensjonister i 2001 som har vært arbeidstakere, som yrkesaktive. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000

	Type tilfeller		Personer som har trygdekarrieren/ tilfellekombinasjonen												
	S=sykepengetilfelle		Antall personer	Prosent ¹	Kumulert										
	M=tilfelle med medisinsk rehabilitering	Y=tilfelle med yrkesrettet attføring			antall personer	Kumulert prosent									
Plass nr. 1, 2, 3..etc. etter hvor vanlig trygdekarrieren/ tilfellekombinasjonen er:															
1 (mest vanlig)	S			2 031	12	2 031	12								
2 (nest mest vanlig)	S	S		1 834	10	3 865	22								
3	S	S	S	1 572	9	5 437	31								
4	S	S	S	S	1 299	8	6 736	39							
5	S	S	S	S	S	914	5	7 650	44						
6	S	S	S	S	S	S	699	4	8 349	48					
7	S	M					691	4	9 040	52					
8	S	S	M				690	4	9 730	56					
9	S	S	S	M			681	4	10 411	60					
10	S	S	S	S	M		568	3	10 979	63					
11	S	S	S	S	S	S	S	471	3	11 450	66				
12	S	S	S	S	S	M		418	2	11 868	68				
13	S	S	S	S	S	S	S	S	319	2	12 187	70			
14	S	S	S	S	S	S	M		294	2	12 481	72			
15	S	S	S	S	S	S	S	M	204	1	12 685	73			
16	S	S	S	S	S	S	S	S	S	186	1	12 871	74		
17	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	142	1	13 013	75	
18	S	S	S	S	S	S	S	S	M		133	1	13 146	76	
19	S	S	M	Y							101	0	13 247	76	
20	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	² 89	0	13 336	76

¹ Regnet ut fra 17 517 personer/arbeidstakere.

² Det er ikke så mange som 89 personer som har noen av de trygdekarrierene som har 21. plass eller som er enda mindre vanlig.

Tabell 4. De 20 mest vanlige trygdekarrierene/tilfellekombinasjonene i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001 for nye uførepensjonister i 2001 som har vært selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000

Plass nr. 1, 2, 3..etc. etter hvor vanlig trygdekarrieren/ tilfellekombinasjonen er:	Type tilfeller		Personer som har trygdekarrieren/ tilfellekombinasjonen			
	S=sykepengetilfelle		Antall personer	Prosent ¹	Kumulert	
	M=tilfelle med medisinsk rehabilitering	Y=tilfelle med yrkesrettet attføring			antall personer	Kumulert prosent
1 (mest vanlig)	S		294	18	294	18
2 (nest mest vanlig)	S S		188	11	482	29
3	S S S		154	9	636	38
4	S M		130	8	766	46
5	S S S S		99	6	865	52
6	S S M		70	4	935	56
7	S S S S S		63	4	998	60
8	S S S M		42	3	1 040	63
9	S S S S M		40	2	1 080	65
10	S S S S S S		29	2	1 109	67
11	S S S S M M		25	2	1 134	69
12	S S S S S S S S		23	1	1 157	70
13	S S S S S S S		22	1	1 179	71
14	S S S S S S S S S		19	1	1 198	72
15	S S S S S S S M		13	1	1 211	73
16	S M M		13	1	1 224	74
17	S S S S S S M		12	1	1 236	75
18	S M Y		12	1	1 248	76
19	S Y		11	0	1 259	76
20	S S S S S S S S S S		² 11	0	1 270	76

¹ Regnet ut fra 1 661 personer/selvstendig næringsdrivende.

² Det er ikke så mange som 11 personer som har noen av de trygdekarrierene som har 21. plass eller som er enda mindre vanlig.

5 TABELLER

Tabell 1. **Uførepensjonister etter kjønn pr. utgangen av året. 1993-2003.**
Antall personer og prosentvis endring fra foregående år

	Antall uførepensjonister			Endring fra foregående år. Prosent		
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
1993	232 397	102 658	129 739	- 1,6	- 1,9	- 1,4
1994	233 688	102 869	130 819	0,6	0,2	0,8
1995	236 301	103 401	132 900	1,1	0,5	1,6
1996	239 429	104 293	135 136	1,3	0,9	1,7
1997	246 541	106 919	139 622	3,0	2,5	3,3
1998	258 103	111 164	146 939	4,7	4,0	5,2
1999	269 840	115 347	154 493	4,6	3,8	5,1
2000	279 573	119 160	160 413	3,6	3,3	3,8
2001	285 364	121 309	164 055	2,1	1,8	2,3
2002	292 224	124 241	167 983	2,4	2,4	2,4
2003	301 214	128 202	173 012	3,1	3,2	3,0

Tabell 2. **Nye uførepensjonister etter kjønn. 1993-2003. Antall personer og prosentvis endring fra foregående år**

	Antall uførepensjonister			Endring fra foregående år. Prosent		
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
1993	19 894	10 341	9 553	- 5,5	- 5,4	- 5,6
1994	23 478	11 576	11 902	18,0	11,9	24,6
1995	25 305	12 006	13 299	7,8	3,7	11,7
1996	24 932	11 746	13 186	- 1,5	- 2,2	- 0,8
1997	28 364	13 194	15 170	13,8	12,3	15,0
1998	33 290	14 881	18 409	17,4	12,8	21,4
1999	33 551	14 822	18 729	0,8	- 0,4	1,7
2000	29 679	13 529	16 150	- 11,5	- 8,7	- 13,8
2001	25 296	11 607	13 689	- 14,8	- 14,2	- 15,2
2002	26 798	12 403	14 395	5,9	6,9	5,2
2003	28 843	13 398	15 445	7,6	8,0	7,3

Kilde: Trygdestatistisk årbok, Rikstrygdeverket.

Tabell 3. Bakgrunnskjennetegn for personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001, og for nye uførepensjonister i 2001. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Absolutte tall

	Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001	Nye uførepensjonister i 2001
Tallet på personer, i alt	1 450 167	21 814
Kjønn		
Menn	756 549	9 879
Kvinner	693 618	11 935
Alder pr. 31.12.2000		
35-44 år	589 712	3 209
45-54 år	528 231	7 017
55-59 år	192 523	5 680
60-65 år	139 701	5 908
Sivilstand pr.1.1.2001		
Ugift	230 338	2 546
Gift¹	967 511	13 900
Skilt/separert²	219 481	4 510
Enke/enkemann	32 837	858
Høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000		
Grunnskole eller ingen utdanning³	233 051	6 665
Videregående skole	774 778	11 709
Universitet eller høyskole	442 338	3 440
Sykepenges i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001		
Ikke mottatt sykepenger	673 234	2 167
Mottatt sykepenger, men ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	586 707	2 156
Mottatt sykepenger, og minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	190 226	17 491
Arbeidssøker i perioden 1993-2000		
Har ikke vært arbeidssøker	1 010 700	12 134
Har vært arbeidssøker en eller flere ganger	439 467	9 680

Tabell 3. **Forts.**

	Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 Nye uførepensjonister i 2001	
Sosialhjelp i perioden 1993-2000		
Har ikke mottatt sosialhjelp	1 345 066	18 285
Har mottatt sosialhjelp en eller flere ganger	105 101	3 529
Yrkestilknytning i 1993		
Ikke yrkestilknyttet	217 297	4 200
Yrkestilknyttet	1 232 870	17 614
Median for samlet inntekt⁴ i 1993 for personer i alderen 35-65 år under risiko for uførepensjon 1.1.2001		
Andel med samlet inntekt lik eller lavere enn median	723 923	13 653
Andel med samlet inntekt større enn median	723 922	8 137

¹ Inkl. registrert partner.

² Inkl. skilt/separert partner.

³ Inkl. uoppgitt.

⁴ I alt 2 322 personer av alle personer under risiko for uførepensjon har uoppgitt på samlet inntekt i 1993. Dette skyldes en litt forskjellig populasjonsavgrensning sammenlignet med den som er nyttet i SSBs inntektsstatistikk. Ved fastlegging av medianen er personene som har uoppgitt på samlet inntekt holdt utenfor. Blant de nye uførepensjonistene i 2001 har 24 personer uoppgitt på samlet inntekt.

Tabell 4. **Personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001 etter alder pr. 31.12.2000 og nivå for høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Absolutte tall**

	Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001	Nye uføre- pensjonister i 2001	Nye uførepensjonister i 2001 pr. 1 000 personer under risiko for uføre- pensjon pr. 1.1.2001
Tallet på personer, i alt	1 450 167	21 814	15,0
35-44 år	589 712	3 209	5,4
Grunnskole eller ingen utdanning ¹	63 685	754	11,8
Videregående skole	333 450	1 955	5,9
Universitet eller høyskole	192 577	500	2,6
45-54 år	528 231	7 017	13,3
Grunnskole eller ingen utdanning ¹	87 381	1 962	22,5
Videregående skole	276 966	3 932	14,2
Universitet eller høyskole	163 884	1 123	6,9
55-59 år	192 523	5 680	29,5
Grunnskole eller ingen utdanning ¹	41 804	1 850	44,3
Videregående skole	97 714	2 972	30,4
Universitet eller høyskole	53 005	858	16,2
60-65 år	139 701	5 908	42,3
Grunnskole eller ingen utdanning ¹	40 181	2 099	52,2
Videregående skole	66 648	2 850	42,8
Universitet eller høyskole	32 872	959	29,2

¹ Inkl. uoppgitt.

Tabell 5. **Personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001 i grupper for kjønn etter mottak av sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001. Antall personer og prosent**

	Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 Nye uførepensjonister i 2001					
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
Tallet på personer, i alt	1 450 167	756 549	693 618	21 814	9 879	11 935
Sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001						
Ikke mottatt sykepenger	673 234	391 318	281 916	2 167	835	1 332
Mottatt sykepenger, men ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	586 707	280 401	306 306	2 156	967	1 189
Mottatt sykepenger, og minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	190 226	84 830	105 396	17 491	8 077	9 414
Tallet på personer, i alt. Prosent	100	100	100	100	100	100
Sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001						
Ikke mottatt sykepenger	46	52	41	10	8	11
Mottatt sykepenger, men ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	41	37	44	10	10	10
Mottatt sykepenger, og minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	13	11	15	80	82	79

¹ Inkl. uoppgitt.

Tabell 6. **Personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001 i grupper for høyeste fullført utdanning pr. 1.10.2000 etter mottak av sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001. Antall personer og prosent**

	Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001								Nye uførepensjonister i 2001			
	Gr. skole eller ingen utdanning ¹				Univ. eller høgskole				Gr. skole eller ingen utdanning ¹			
	Alle	danning ¹	Videreg. skole						Alle	danning ¹	Videreg. skole	Univ. eller høgskole
Tallet på personer, i alt	1 450 167	233 051	774 778	442 338	21 814	6 665	11 709	3 440				
Sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001												
Ikke mottatt sykepenger	673 234	92 786	336 545	243 903	2 167	785	1 117	265				
Mottatt sykepenger, men ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	586 707	99 030	331 003	156 674	2 156	593	1 236	327				
Mottatt sykepenger, og minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	190 226	41 235	107 230	41 761	17 491	5 287	9 356	2 848				
Tallet på personer, i alt. Prosent	100	100	100	100	100	100	100	100				
Sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001												
Ikke mottatt sykepenger	46	40	43	55	10	12	9	8				
Mottatt sykepenger, men ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	41	42	43	35	10	9	11	9				
Mottatt sykepenger, og minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	13	18	14	10	80	79	80	83				

¹ Inkl. uoppgitt.

Tabell 7. Nye uførepensjonister i 2001 i grupper for kjønn og høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000 etter mottak av sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001. Antall personer og prosent

	Nye uførepensjonister i 2001							
	Menn				Kvinner			
	Gr. skole eller ingen ut- Alle	Videreg. danning ¹ skole	Univ. eller høg- skole	Univ. eller høg- skole	Gr. skole eller ingen ut- Alle	Videreg. danning ¹ skole	Univ. eller høg- skole	Univ. eller høg- skole
Tallet på personer, i alt	9 879	3 192	5 270	1 417	11 935	3 473	6 439	2 023
Sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001								
Ikke mottatt sykepenger	835	264	446	125	1 332	521	671	140
Mottatt sykepenger, men ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	967	294	540	133	1 189	299	696	194
Mottatt sykepenger, og minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	8 077	2 634	4 284	1 159	9 414	2 653	5 072	1 689
Tallet på personer, i alt. Prosent	100	100	100	100	100	100	100	100
Sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001								
Ikke mottatt sykepenger	8	8	9	9	11	15	10	7
Mottatt sykepenger, men ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	10	9	10	9	10	9	11	10
Mottatt sykepenger, og minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	82	83	81	82	79	76	79	83

¹ Inkl. uoppgitt.

Tabell 8. Personer som har mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000 i grupper for kjønn, alder og utdanning. Personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001

	Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 Nye uførepensjonister i 2001	
Tallet på personer som har mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000, i alt	105 101	3 529
Andel personer som har mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000, i alt. Prosent	7	16
Kjønn		
Menn. Prosent	8	19
Kvinner. Prosent	7	14
Alder pr. 31.12.2000		
35-44 år. Prosent	11	43
45-54 år. Prosent	6	20
35-54 år. Prosent	3	8
55-65 år. Prosent	2	4
Høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000		
Grunnskole eller ingen utdanning¹. Prosent	11	18
Videregående skole. Prosent	8	17
Universitet eller høyskole. Prosent	4	10

¹ Inkl. uoppgitt.

Tabell 9. Personer som har mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000 etter kombinasjon av sosialhjelp og sykepenges. Personer som er under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001

	Alle personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001		Nye uførepensjonister i 2001		Nye uførepensjonister i 2001 pr. 1 000 personer under risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	
Personer som har mottatt sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000, i alt	105 101	100	3529	100	33,6
Av disse:					
Ikke mottatt sykepenges i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001	34 815	33	999	28	28,7
Mottatt sykepenges i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001, men ikke noe sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	42 243	40	509	15	12,0
Mottatt sykepenges i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001, og minst ett sykepengetilfelle med varighet på utover 1/2 år	28 043	27	2 021	57	72,1

Tabell 10. Nye uførepensjonister i 2001 etter kjønn, alder, høyeste fullførte utdanning og yrkesinntekt. Alle nye uførepensjonister i 2001, nye uførepensjonister som mottar sosialhjelp, og nye uførepensjonister som mottar sosialhjelp men ikke sykepenger. Antall og prosent

	Nye uførepensjonister i 2001 som mottar sosialhjelp en eller flere ganger i perioden 1993-2000					
	Alle nye uførepensjonister i 2001		Mottar ikke sykepenger i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001			
			Alle			
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Tallet på personer, i alt	21 814	100	3 529	100	999	100
Kjønn. Prosent						
Menn	9 879	45	1 888	54	496	50
Kvinner	11 935	55	1 641	46	503	50
Alder pr. 31.12.2000. Prosent						
35-44 år	3 209	15	1 366	39	473	47
45-54 år	7 017	32	1 433	41	352	35
55-59 år	5 680	26	476	13	105	11
60-65 år	5 908	27	254	7	69	7
Høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000. Prosent						
Grunnskole eller ingen utdanning¹	6 665	30	1 215	35	389	39
Videregående skole	11 709	54	1 984	56	521	52
Universitet eller høyskole	3 440	16	330	9	89	9
Yrkesinntekt i 1993. Prosent						
Ingen yrkesinntekt	1 939	9	1 020	29	621	62
Positiv yrkesinntekt	19 875	91	2 509	71	378	38

¹ Inkl. uoppgitt

Tabell 11. Gjennomsnittlig inntekt pr. person. Alle personer under for risiko for uførepensjon pr. 1.1.2001 og nye uførepensjonister i 2001. Kroner. 1993

	Alle personer under risiko for uførepensjon pr.1.1.2001	Nye uførepensjonister i 2001
Gjennomsnittlig samlet inntekt, og underposter. Kroner. 1993		
Samlet inntekt	217 199	186 151
Yrkesinntekt	189 704	156 693
Av dette:		
Lønnsinntekt	169 281	138 259
Netto næringsinntekt	20 423	18 434
Kapitalinntekter	10 090	8 068
Overføringer	17 405	21 390
Av dette:		
Ytelser fra folketrygden	2 646	6 220
Inntekt etter skatt og renteutgift. Kroner. 1993	133 976	119 573

Tabell 12. Nye uførepensjonister i 2001 etter kjønn, alder, høyeste fullførte utdanning, størrelse på pensjonen og uføregrad. Alder 35-65 år. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Antall personer og prosent

	Alle nye uføre- pensjonister i 2001		Arbeidstakere, som yrkesaktive		Selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive	
	Antall personer	Prosent	Antall personer	Prosent	Antall personer	Prosent
Tallet på personer, i alt	21 814	100	17 517	100	1 661	100
Kjønn						
Menn	9 879	45	7 526	43	1 196	72
Kvinner	11 935	55	9 991	57	465	28
Alder pr. 31.12.2000						
35-44 år	3 209	15	2 359	14	88	5
45-54 år	7 017	32	5 661	32	441	27
55-59 år	5 680	26	4 688	27	504	30
60-65 år	5 908	27	4 809	27	628	38
Høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000						
Grunnskole eller ingen utdanning¹	6 665	30	5 086	29	659	40
Videregående skole	11 709	54	9 416	54	889	53
Universitet eller høgskole	3 440	16	3 015	17	113	7
Størrelse på uføre- pensjonen i 2001						
Minstepensjon	3 658	17	2 204	13	255	15
Større pensjon enn minstepensjon	18 156	83	15 313	87	1406	85
Uføregrad i 2001						
Uføregrad lik 100	14 120	65	11 155	64	1024	62
Redusert uføregrad	7 694	35	6 362	36	637	38

¹ Inkl. uoppgitt.

Tabell 13. Nye uførepensjonister i 2001 etter antall tilfeller med ytelser fra folketrygden før uførepensjonering. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive. Antall personer og prosent

	Arbeidstakere, som yrkesaktive			Selvstendig næringsdrivende, som yrkesaktive		
	Antall personer	Prosent	Kumulert prosent	Antall personer	Prosent	Kumulert Prosent
Tallet på personer, i alt	17 517	100	.	1 661	100	.
Tilfeller med ytelser fra folketrygden i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001. Omfatter sykepengetilfeller, tilfeller med medisinsk rehabilitering og tilfeller med yrkesrettet attføring						
1 tilfelle	2 031	11,6	11,6	294	17,7	17,7
2 tilfeller	2 643	15,1	26,7	339	20,4	38,1
3 tilfeller	2 704	15,4	42,1	280	16,9	55,0
4 tilfeller	2 646	15,1	57,2	213	12,8	67,8
5 tilfeller	2 130	12,2	69,4	157	9,4	77,2
6 tilfeller	1 725	9,8	79,2	98	5,9	83,1
7 tilfeller	1 244	7,1	86,3	62	3,7	86,8
8 tilfeller	857	4,9	91,2	54	3,3	90,1
9 tilfeller	547	3,1	94,3	36	2,2	92,3
10 tilfeller	366	2,1	96,4	28	1,7	94,0
11-15 tilfeller	543	3,1	99,5	55	3,3	97,3
16-20 tilfeller	65	0,4	99,9	31	1,9	99,2
21 tilfeller eller flere	16	0,1	100,0	14	0,8	100,0
	Antall tilfeller			Antall tilfeller		
Antall tilfeller, i alt	79 415	.	.	7 076	.	.
Gjennomsnittlig antall tilfeller pr. person	4,5	.	.	4,3	.	.

Tabell 14. Nye uførepensjonister i 2001 som har vært arbeidstakere som yrkesaktive, etter kjønn, alder, høyeste fullførte utdanning, størrelse på pensjonen og uføregrad. Grupper for antall tilfeller¹ med trygdeytelser før uførepensjonering.

Antall personer og prosent

	Nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive					
	Antall tilfeller					
	Alle	1-2	3-5	6-10	11-15	16+
Tallet på personer, i alt	17 517	4 674	7 480	4 739	543	81
Kjønn						
Menn	7 526	2 300	3 283	1 722	186	35
Kvinner	9 991	2 374	4 197	3 017	357	46
Alder pr. 31.12.2000						
35-44 år	2 359	370	994	861	119	15
45-54 år	5 661	1 121	2 511	1 767	224	38
55-59 år	4 688	1 270	2 003	1 275	121	19
60-65 år	4 809	1 913	1 972	836	79	9
Høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000						
Grunnskole eller ingen utdanning²	5 086	1 327	2 178	1 377	180	24
Videregående skole	9 416	2 430	4 015	2 628	295	48
Universitet eller høyskole	3 015	917	1 287	734	68	9
Størrelse på uførepensjonen i 2001						
Minstepensjon	2 204	738	947	474	39	6
Større pensjon enn minstepensjon	15 313	3 936	6 533	4 265	504	75
Uføregrad i 2001						
Uføregrad lik 100	11 155	3 186	4 847	2 797	291	34
Redusert uføregrad	6 362	1 488	2 633	1 942	252	47

Tabell 14. Forts.

	Nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere som yrkesaktive					
	Antall tilfeller					
	Alle	1-2	3-5	6-10	11-15	16+
Tallet på personer, i alt. Prosent	100	100	100	100	100	100
Kjønn						
Menn	43	49	44	36	34	43
Kvinner	57	51	56	64	66	57
Alder pr. 31.12.2000						
35-44 år	14	8	13	18	22	19
45-54 år	32	24	34	37	41	47
55-59 år	27	27	27	27	22	23
60-65 år	27	41	26	18	15	11
Høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000						
Grunnskole eller ingen utdanning²	29	28	29	29	33	30
Videregående skole	54	52	54	55	54	59
Universitet eller høyskole	17	20	17	16	13	11
Størrelse på uførepensjonen i 2001						
Minstepensjon	13	16	13	10	7	7
Større pensjon enn minstepensjon	87	84	87	90	93	93
Uføregrad i 2001						
Uføregrad lik 100	64	68	65	59	54	42
Redusert uføregrad	36	32	35	41	46	58

¹ Omfatter både sykepengetilfeller og tilfeller med medisinsk rehabilitering og yrkesrettet attføring i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001.

² Inkl. uoppgitt.

Tabell 15. Nye uførepensjonister i 2001 som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive, etter kjønn, alder, høyeste fullførte utdanning, størrelse på pensjonen og uføregrad. Grupper for antall tilfeller¹ med trygdeytelser før uførepensjonering. Antall personer og prosent

	Nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive					
	Antall tilfeller					
	Alle	1-2	3-5	6-10	11-15	16+
Tallet på personer, i alt	1 661	633	650	278	55	45
Kjønn						
Menn	1 196	442	474	201	44	35
Kvinner	465	191	176	77	11	10
Alder pr. 31.12.2000						
35-44 år	88	24	39	16	5	4
45-54 år	441	146	180	85	15	15
55-59 år	504	180	211	86	18	9
60-65 år	628	283	220	91	17	17
Høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000						
Grunnskole eller ingen utdanning²	659	248	255	108	24	24
Videregående skole	889	338	349	153	:	:
Universitet eller høyskole	113	47	46	17	:	:
Størrelse på uførepensjonen i 2001						
Minstepensjon	255	128	96	26	:	3
Større pensjon enn minstepensjon	1 406	505	554	252	:	42
Uføregrad i 2001						
Uføregrad lik 100	1 024	417	380	166	31	30
Redusert uføregrad	637	216	270	112	24	15

Tabell 15. Forts.

	Nye uførepensjonister som har vært selvstendig næringsdrivende som yrkesaktive					
	Antall tilfeller					
	Alle	1-2	3-5	6-10	11-15	16+
Tallet på personer, i alt. Prosent	100	100	100	100	100	100
Kjønn						
Menn	72	70	73	72	80	78
Kvinner	28	30	27	28	20	22
Alder pr. 31.12.2000						
35-44 år	5	4	6	6	9	9
45-54 år	27	23	28	30	27	33
55-59 år	30	28	32	31	33	20
60-65 år	38	45	34	33	31	38
Høyeste fullførte utdanning pr. 1.10.2000						
Grunnskole eller ingen utdanning²	40	39	39	39	44	53
Videregående skole	53	53	54	55	:	:
Universitet eller høgskole	7	8	7	6	:	:
Størrelse på uføre- pensjonen i 2001						
Minstepensjon	15	20	15	9	:	7
Større pensjon enn minstepensjon	85	80	85	91	:	93
Uføregrad i 2001						
Uføregrad lik 100	62	66	58	60	56	67
Redusert uføregrad	38	34	42	40	44	33

¹ Omfatter både sykepengetilfeller og tilfeller med medisinsk rehabilitering og yrkesrettet attføring i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001.

² Inkl. uoppgitt.

Tabell 16. Tilfeller med trygdeytelser i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001 etter type tilfelle. Grupper for antall tilfeller for nye uførepensjonister som har vært arbeidstakere, som yrkesaktive. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000.

Antall tilfeller og prosent

	Arbeidstakere, som yrkesaktive			
	Alle tilfeller	Sykepenge-tilfeller	Tilfeller med medisinsk rehabilitering	Tilfeller med yrkesrettet attføring
Antall tilfeller for alle personer	79 415	67 199	8 660	3 556
Gjennomsnittlig antall tilfeller pr. person	4,5	3,8	0,5	0,2
Personer med:				
1 tilfelle	2 031	2 031	-	-
2 tilfeller	5 286	4 477	729	80
3 tilfeller	8 112	6 722	1 086	304
4 tilfeller	10 584	8 619	1 405	560
5 tilfeller	10 650	8 729	1 344	577
6 tilfeller	10 350	8 535	1 181	634
7 tilfeller	8 708	7 284	951	473
8 tilfeller	6 856	5 822	683	351
9 tilfeller	4 923	4 237	444	242
10 tilfeller	3 660	3 231	295	134
11-15 tilfeller	6 625	5 952	489	184
16-20 tilfeller	1 123	1 064	47	12
21 tilfeller eller flere	507	496	6	5
Prosent				
Antall tilfeller for alle personer	100	85	11	4
Personer med:				
1 tilfelle	100	100	-	-
2 tilfeller	100	85	13	2
3 tilfeller	100	83	13	4
4 tilfeller	100	81	13	5
5 tilfeller	100	82	13	5
6 tilfeller	100	82	11	6
7 tilfeller	100	84	11	5
8 tilfeller	100	85	10	5
9 tilfeller	100	86	9	5
10 tilfeller	100	88	8	4
11-15 tilfeller	100	90	7	3
16-20 tilfeller	100	95	4	1
21 tilfeller eller flere	100	98	1	1

Tabell 17. Tilfeller med trygdeytelser i perioden fra 1.1.1993 til senest 30.11.2001 etter type tilfelle. Grupper for antall tilfeller for nye uførepensjonister som har vært selvstendige næringsdrivende, som yrkesaktive. Alder 35-65 år pr. 31.12.2000. Antall tilfeller og prosent

	Selvstendige næringsdrivende, som yrkesaktive			
	Alle tilfeller	Sykepenge-tilfeller	Tilfeller med medisinsk rehabilitering	Tilfeller med yrkesrettet attføring
Antall tilfeller for alle personer	7 076	6 013	854	209
Gjennomsnittlig antall tilfeller pr. person	4,3	3,6	0,5	0,1
Personer med:				
1 tilfelle	294	294	-	-
2 tilfeller	678	527	139	12
3 tilfeller	840	678	129	33
4 tilfeller	852	665	134	53
5 tilfeller	785	642	116	27
6 tilfeller	588	461	103	24
7 tilfeller	434	357	62	15
8 tilfeller	432	382	41	9
9 tilfeller	324	291	22	11
10 tilfeller	280	250	28	2
11-15 tilfeller	693	632	48	13
16-20 tilfeller	537	508	24	5
21 tilfeller eller flere	339	326	8	5
	Prosent			
Antall tilfeller for alle personer	100	85	12	3
Personer med:				
1 tilfelle	100	100	-	-
2 tilfeller	100	78	21	2
3 tilfeller	100	81	15	4
4 tilfeller	100	78	16	6
5 tilfeller	100	82	15	3
6 tilfeller	100	78	18	4
7 tilfeller	100	82	14	4
8 tilfeller	100	88	9	2
9 tilfeller	100	90	7	3
10 tilfeller	100	89	10	1
11-15 tilfeller	100	91	7	2
16-20 tilfeller	100	95	4	1
21 tilfeller eller flere	100	96	2	1

Litteratur

Hosmer, David W. og Stanley Lemeshow (2000): *Applied logistic regression*, John Wiley & Sons, Inc., New York, 2000

NOU 2000:27: *Sykefravær og uførepensjonering*, Norges offentlige utredninger, Sosial- og helsedepartementet.

Rikstrygdeverket (2002): *Trygdestatistisk årbok 2002*.

Rikstrygdeverket (2004): *Trygdestatistisk årbok 2004*.

Statistisk sentralbyrå (1995): *Statistisk årbok 1995*, Norges offisielle statistikk, C 247.

Statistisk sentralbyrå (2001): *Arbeidskraftundersøkelsen 2001*. <http://www.ssb.no/emner/06/01/aku>.

Statistisk sentralbyrå (2004): *Statistisk årbok 2004*, Norges offisielle statistikk, D 299.

De sist utgitte publikasjonene i serien Notater

2004/77	A. Rolland: KOSTRA og kvaliteten på de kommunale tjenester. 32.	2005/3	M. Steinnes, J. Monsrud, E. Engeli og V.V. Holst Bloch: Samferdsel og miljø. Utvikling av et norsk indikatorsett tilpasset et felles europeisk sammenligningsgrunnlag. 80s.
2004/78	J.A. Osnes: Beregningsutvalget. Dokumentasjon av SAS-systemet. 98s.	2005/4	E. Falnes-Dalheim og A. Falnes-Dalheim: Dokumentasjon av FoB2001. Spesifikasjoner, bearbeiding, flytdiagram for spørreskjemadelen av tellingen. Del I. 117s.
2004/79	T. Eika og T. Skjerpen. Hvitvarer 2005. Modell og prognose. 18s.	2005/5	E. Falnes-Dalheim, A. Falnes-Dalheim: J. Sjørbotten og B. Østvedt: Dokumentasjon av FoB2001. Spesifikasjoner, bearbeiding, flytdiagram for spørreskjemadelen av tellingen. Del II Vedlegg. 146s.
2004/80	A.K. Johnsen og T. Nøtnes: Biblioteket i forkus? Rapport fra fokusgrupper for bibliotek og informasjonssenteret i Statistisk sentralbyrå. 26s.	2005/6	E. Falnes-Dalheim: Bearbeiding av prøvetellingen i Stange 2000. Folke- og bolig tellingen 2001. 126s.
2004/81	H. Tønseth: Årsrapport 2003. Kontaktutvalget for helse- sosialstatistikk. 12s.	2005/7	S. Kwesi Baateng og S. Ferstad: Dokumentasjonsnotat for FylkesKOSTRA vidregående opplæring. Publisering av 2003-tallene. 221s.
2004/82	I. Håland og G. Næringsrud: Kontantstøtte og Arbeidskraftundersøkelsen (AKU). 28s.	2005/8	Ø. Linnestad og O.K. Lien: SM08 Prisindekser. Fraktindeks på utenriks sjøfart. 56s.
2004/83	L. Vågane: Omnibusundersøkelsen juli /august 2004. Dokumentasjonsrapport. 45s.	2005/9	E. Cometa Rauan og R. Johannessen: Forventningsindikator - konsumprisene. November 2004 - mai 2005. 18s.
2004/84	D. Spilde: Statistikk over energibruk i industrien. Dokumentasjon og brukerveiledning. 53s.	2005/10	A.S. Abrahamsen: Analyse av revisjon - Feilkoder og endringer i utenrikshandelstatistikken. 71s.
2004/85	L. Haakonsen: KVARTS i paksis III. Systemer og rutiner i den daglige driften. 72s.	2005/11	A-K. Mevik: Usikkerhet i ordrestatistikken. 22s.
2004/86	L-C. Zhang og A. Vedø: Omlegging av utvalgsplan for (AKU). 15s.	2005/12	A. Akselsen, S. Lien, Ø. Sivertstøl: FD - Trygd. Variabelliste. 56.
2004/87	F. Strøm: Personer uten registrert inntekt eller formue. En gjennomgang av SSBs datagrunnlag for registerbasert inntekts- og formustatistikk 30s.	2005/14	O. Villund: Kvalitet på yrke i registrertbasert statistikk. Resultater og utfordringer. 48s.
2004/88	G. Daugstad og B. Lie: Kvalitativ forstudie til levekårsundersøkelse blant ikkevestlige innvandrere. 138s.		
2004/89	S. Lien og Ø. Sivertstøl: Langtidsmottakere av sosialhjelp 1997-1999. 64s. ISSN 0806-3745		
2005/1	S. Hansen og T. Skoglund: Sysselsetting og lønn i historisk nasjonalregnskap. Beregninger for 1949-1969. 36s.		
2004/2	FoU og innovasjonstatistikk 2001 og 2002-dokumentasjon. 82s.		